

Nr. 9-10 41

SOCIETATEA DE MÂINE

Revistă de știință sociografică, estetică și cultură

Botezul Mântuitorului

Cuprinsul:

PROBLEME SOCIALE :

- Factorii progresului . . . . . Ion Clopoțel
- Infăptuirea la sate . . . . . Dr. Titu Popa

PROGRESE ȘTIINȚIFICE :

- Puțină știință . . . . . Em. Grigoraș
- Fitosociologia covorului carpatic . . . . . Al. Borza

ACTUALITAȚI :

- Satele părăsite . . . . . Grigore Bugariu X
- Finlanda și România . . . . . Mihai A. Antonescu
- Caracterul italian lingvistic al Nisei . . . . . Mario Ruffini
- Perspectivă culturale, Mânăstirea Drăgești . . . . . Iosif E. Naghiu
- Incredere ! . . . . . Ion Clopoțel

FIGURI REPREZENTATIVE :

- Maioreșcu, Conta, Xenopol . . . . . Ion Petroviț
- Ion Rusu Șriianu . . . . . Pompiliu Preca

PAGINI LITERARE :

- Amurg, Hai nană și mai toarnă-mi un pahar, Scufița roșie e macul, Toamna . . . . . Dumitru Savu
- Il padre, în italiană . . . . . Rosenna Fambri trad. de Rodica Clopoțel
- Lontano („Departee de O. Goga) traducere de . . . . . Maria Boschi
- Cu Gala Galact'on, Aspecte culturale, Cronica dramatică . . . . . Iosif E. Naghiu

FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI:

- Un aliment substanțial. — Cât timp pierde omul. — † Valentin Poruțiu. — † D. N. Căpețianu. — Illustrazione italiana. Redacția

COPERTA :

- Icoană din 1300 dela Putna . . . . . Fotografie

Editura „Societatea de Măine“
 Director : ION CLOPOȚEL
 Inscrisă în registrul Trib. Com. Ilfov cu Nr. 1927/38. Redacția și Administrația : București 4, str. Sborului, Nr. 11. Căsuța poștală Nr. 576, București I.
 APARE LUNAR

no 11 și 12 anul XIX
 Noembrie - Decembrie 1942
 no 387-8 dela apariție

ABONAMENTE ANUALE :
 Abonamente de sprijin . . . . . lei 3000
 Autorități, birouri, bănci . . . . . „ 2000
 Societăți culturale . . . . . „ 1000
 Funcționari . . . . . „ 600
 In strănătate : dublu
 Abonamentele se remit anticipat prin CEC no. 1218
 — Un exemplar lei 50 —

Incheiem colecția anului 19; cu no 1 din 1943 intrăm în anul 20 de existență
 Abonați și sprijiniți marea revistă „Societatea de mâine“

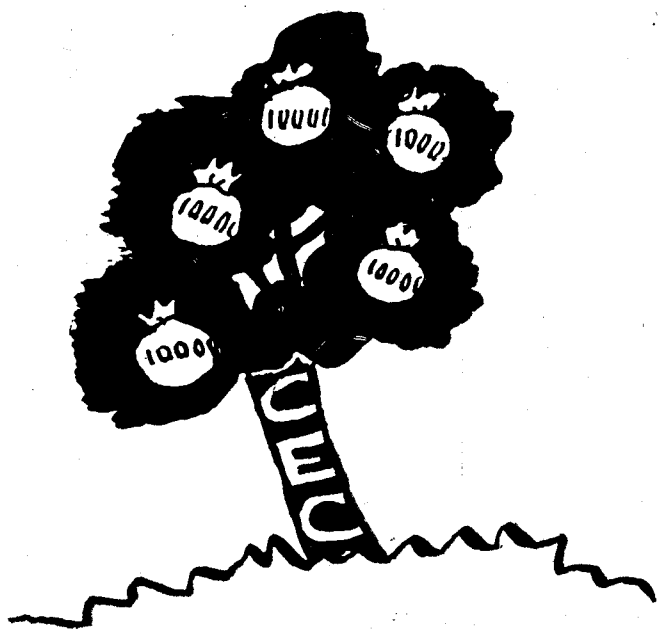
STRÂNGE BANI ALBI..

Nevoile sunt multe, dar dorințele sunt și mai multe. Inchide o parte din cele care nu-ți sunt absolut necesare într'un **LIBRET DE ECONOMIE**. In ziua când il vei deschide, vei avea o nouă viață.

C. E. C.

Casa Națională de Economii și Cecuri Poștale

Instituție garantată de Stat. Depuneri și restituiri prin toate oficiile poștale din țară. Dobândă 3,50%
pe an.

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ SOCIOGRAFICĂ, ESTETICĂ ȘI CULTURALĂ

Factorii progresului

Structura societății umane este atât de complexă și de variată în aspectele sale, încât până astăzi știința sociologică n'a izbutit să determine în mod precis toți factorii cari acționează și provoacă modificările mai mult sau mai puțin sensibile. Asupra unui lucru toată lumea cade de acord, și anume că este inadmisibilă presupunerea existenței unor întreruperi în evoluție. Principiul continuității mișcării sociale primește o consacrare generală. Numai la două extremități există stagnări de durată lungă: în societățile primitive sau în societățile extrem de avansate. Dar o statică socială absolută este o himeră. Intervin în continuu factori de ordine diversă cari sparg crusta imobilității și provoacă dinamica schimbărilor. Nu insistăm asupra legilor sociologice formulate de atâtea inteligențe vaste în frunte cu Saint-Simon, Ward, Worms, Hegel, ci intrăm în plină actualitate.

Noi românii eram cuprinși de o adevărată spaimă la gândul, că în Europa era să se prelungască la infinit pacea anilor 1867—1914.

Chiar terminăm de citit o carte, care glorifică pacea adâncă așezată în Europa dela 1871 încoace până în 1905. „Timp de 40 ani n'a fost război în Europa cu excepția întrutotul perifericului război ruso-turc” (aidcă războiul independenței române din 1877); „două generații de oameni trăiră în fericita senzație a unei păci adânci și binefăcătoare”, „toate populațiile Europei crescură în populație și bogăție”...

Sub acea suprafață liniștită dospiau în adâncurile societății fermentii atâtor nemulțumiri profunde, căci conglomeratul austro-ungar și uriașul cu picioarele de lut care era imperiul rusesc nu-și puteau justifica dreptul la existență prin înăbușirea tiranică a atâtor neamuri. Milioane de români tânjiau după libertate și aspirațiuni de totală emancipare: pauperizarea, asimilarea silnică, extenuarea, scoaterea din lege își făceau procesul fatal. În fața noastră era neantul. Pacea „acționa” exclusiv în favoarea dușmanilor de veacuri ai românismului. Căci era o pace activă de un negativism exasperant... Pacea care sugruma, desființa, ucidea!

Ne dădeam bine seama despre această cruzime a păcii și nu încetam să o subminăm, să apelăm la areopaguri interanționale și să agităm pentru curmarea cât mai grabnică a epocii pasive față de drepturile naționale la viață.

Am dorit sguiduri, prefaceri apropiate, revoluționări cari să asigure progresul pentru toate neamurile și masele oropsite. Căci pacea conspira împotriva existenței noastre. Această „pace” trebuia răsturnată.

Nu era scăpare decât într'un război de eliberare. După mocniri vulcanice de lungă vreme, războiul din 1914 a bătut la ușe și ceasul eliberării a sunat.

Să nu mai fie asupritori și asupriți, ci omogenități etnice încorporate în state naționale suverane.

Războiul care se însărcinează să realizeze acest principiu, este o necesitate. Impotriva cortegiului de calamități inevitabile, voința unui popor trebuie să se oțeliască și disciplineze pentru a atinge scopul emancipării totale de sub subjugări politice și economice.

Așteptăm dela războiul ceeace „pacea” ne-a refuzat. Sunt inversări ciudate, situațiuni nefirești, contradicțiuni temporare, însă preferăm perioadelor de pace comprimate o fază de jertfe dureroase cerute de războiul dreptului la viață. Pentruca să intervină o cât mai complectă coincidență între pace și progres.

Cine se mai poate ridica împotriva războiului ca factor al progresului?

Eforturile națiunii pretind ca două principii să intre în funcțiune deodată, pentru a se asigura românismului condițiunile maxime ale progresului: principiul integrării în unitate națională, deci acela care acționează extensiv-orizontal, și principiul care asigură mersul societății în astfel de direcții, încât să se realizeze „cea mai mare sumă de bine social posibil pentru toți membrii societății” — după fericita expresie a lui Spiru Haret — deci principiul care acționează intensiv-perpendicular.

Din înfrățirea celor două principii rezultă intrarea în acțiune a factorilor cari determină progresul românismului în marile ceasuri de răscruce de astăzi. Sunt perspective ferme, cari ne întăresc moralul.

Ion Clopoșel

UN FRUNTAȘ AL „TRIBUNEI“

Era pe la sfârșitul lui Decembrie 1893. Viforul iernii de pustă șuera sinistru prin tufărișul uscat de pe malurile Tisei. Noaptea se lăsase obositoare peste pustiuri. Zidurile cenușii ale Seghedinului păreau îngropate în întuneric. Printre deținuții, aduși de curând, era și un tânăr fecior de prin părțile Aradului, acuzat de injurii aduse guvernului prin presă. După patru luni, urma să fie transportat în temnița ordinară dela Cluj, unde avea să fie judecat și osândit.

Zilele petrecute sub zidurile umede ale închisorii i se păreau atât de lungi, încât le-ar fi împărțit frățeste chiar și cu un păgân.

După șaisprezece ani, tot într-o noapte aspră de Decembrie, acelaș fecior din ținutul Aradului înapoiat în Capitala pe care o dorea veșnică a unei Mari Români, își închise pentru totdeauna ochii lui pământeni, cu fața spre negurile Maramureșului peste care cândva trecuse spre Moldova descălecătorul neamului-frat.

După o ucenicie de vreo șapte ani, prin redacțiile câtorva dintre ziarele de dincoace de Munți, Ioan Russu-Șirianu se înapoiază în Ardeal, pentru a continua marea misiune căreia îi închinase întreaga lui viață. Numai acolo, pe pământul milenarelor suferinți românești, putea trăi din plin drama neamului său. Numai acolo, cu toate restricțiile impuse de cenzura guvernamentală, cuvântul lui scris își împlinea îndatorirea de apărător al drepturilor încălcate, de susținător al luptei care cerea atâtea jertfe.

La 1891 Ioan Russu-Șirianu se afla în fruntea „Tribunei”. Presimțise, parcă, ce avea să se întâmple în puțină vreme. Aparentul eșec politic al acțiunii memorandiste din 1892 a prilejuit guvernului, de pe atunci, noi măsuri represive față de fruntașii partidului național român din Transilvania.

Ioan Russu-Șirianu era la postul său.

Articolele lui din „Tribuna”, dela acea epocă, sunt strigăte de revoltă împotriva actelor de ilegalitate ale autorității, împotriva samavolniciei puterii executive, împotriva insinuirilor și a calomniilor de tot felul.

Activitatea ziaristică dela „Tribuna” a lui Ioan Russu-Șirianu constituie epoca de glorie, a scurtei sale vieți gazetărești.

Spre deosebire de caracterul individualist al luptelor politice pentru ideea națională, duse de fruntașii vieții românești de dincoace de munți, luptele ardelenilor au fost întotdeauna unitare și preocuparea de căpetenie a fost mereu una singură: obținerea unei drepte orânduiri politice, sociale și culturale și pentru neamul românesc, ca și pentru celelalte națiuni conlocuitoare.

Este o mare diferențiere de psihologie colectivă.

Iată pentru ce ardelenii ne apar, nu ca oameni politici în accepțiunea cunoscută nouă a conceptului.

Ioan Russu-Șirianu, desprins din rădăcina seculară a neamului mereu în luptă pentru păstrarea unității sale etnice este un braț, un cuvânt mai mult în aceeași luptă comună. Inzestrat cu o puternică forță expresivă, altoită pe temperamentul viguros al ardeleanului, și dublată de talentul său publicistic — Ioan Russu-Șirianu se alinază în rândurile nesfârșite ale miilor de luptători, cunoscuți și necunoscuți, dar înfrățiti întru aceeași sfântă binișă.

15 Dec. 1942..

POMPILIU PRECA

Ioamna

Te-au părăsit aiezii veseliei
Și'n locul lor s'a întronat unirea,
Ai vrea să pari stăpâna reveriei,
Dar plângi cu hohote îngălbenirea.

Năpăstuirea te-a cuprins pe-alei,
Fecioară, pe oriunde, fără vină,
Iar voalul tău țesut de funigei
L'ai înfrățit cu brăul de rugină...

Te văd în lunca arsă și pe coastă
Scoțând în saci cartofii pământii;
Și tot pe-acol' ajuși la vreo nevestă
Culesul porumbiștii aurii...

Prin sat, în colbul serii frământat,
Tu însoțești a carelor povară;
Când vin fecioarele la șipotul din sat,
Tu în povești le-oprești în orice seară...

În vie umărul tău poartă feciorelnic
Strugurii în coșurile pline,
În amfore duci mustul și vremelnic
Cânti și închini paharul cu oricine...

Acum săracă 'n voalul amintirii
Ce-a risipit atâtea bogăție,
Tu râzi și plângi adeseori și firii
Sfârșitul tău e-o tristă mpărăție...

DUMITRU SAVU

INFAPTUIRI LA SATE

Ridicarea nivelului economic, cultural și igienic Programul acțiunilor de înzestrări și ameliorări în Severin

Un program susținut de realizări continui la sate, pentru promovarea intereselor permanente ale poporului român — este tot ce poate fi mai frumos și mai vrednic de atenție din partea unui guvern.

Tăria noastră întregă rezidă în bunăstarea și condițiunile sanitare ale vieții celor mulți.

D-l Mareșal Ion Antonescu este însuflețit de ideea mare a întăririi neamului prin dotare cu instituțiuni de rezistență la țară.

Deîndatăce în bugetul statului s'au înregistrat disponibilități importante, conducătorul Statului a dispus, ca o sumă uriașe de 3 miliarde să fie destinată reconstrucțiilor rurale, procedându-se deîndată la opera durabilă de refacere.

Împotriva greutăților inerente acestor ceasuri când mâna de lucru este rară și scumpă, și când materialele de construcție și-au urcat exorbitant prețurile, guvernul nu s'a lăsat intimidat, ci a procedat la muncă pe teren cu o hotărâre neînfrântă. Ministerul de interne a fost încredințat cu administrarea fondului celor 3 miliarde, afectându-se prefecturilor județene sume proporționate cu nevoile obștești și cu bugetele mai mult ori mai puțin deficitare.

Prefecturile și-au asociat și mijloace locale de lucru: prestațiuni și fonduri județene.

Unele prefecturi au înțeles să-și echilibreze acțiunea prin concursul excedentelor bugetare ale comunelor, umplându-se golurile ce nu puteau fi acoperite de bugetul comunelor sărace: un fenomen de ajutor împrumutat, grație căruia atâtea sate românești sărace sunt scoase din primitivism și înălțate la nivelul localităților înfloritoare din raza aceluiaș județ. Acesta este cazul județului Brașov, care este o pildă de activitate coordonată, complexă și bogată în roade pentru periferia românească din trecut.

În vremea din urmă am urmărit stările din județul Severin, după ce mai înainte în revista noastră am strâns atâtea aspecte variate sociale din municipiul și județul Arad.

Județul Severin a fost totdeauna dintre cele mai românești din tot cuprinsul nației: procentul chiar în statistica ungurească urcă până la 96%.

Intinderea județului acoperă un spațiu în formă de paralelogram dela Dunăre la Myrăș. Cea mai mare parte este muntoasă, deci izolată, departe de bunurile civilizației și binefacerile culturii. Județul a fost și este deficitar, mai ales în lipsă de industrie după despărțirea de Caraș.

Rar județ în care să se simtă lipsă mai acută de intervențiuni de sus ca Severinul, din cauze străvechi, nația noastră fiind ținută la „marginii“, la extremități, la periferii prea des uitate de administrațiunile de stat. Cu toate că acolo sunt adevăratele noastre centre de viață.

Deci foarte bine a procedat acest județ, când a solicitat o cotă importantă din fondurile ministerului de interne în vederea unei încercări serioase de refacere a satelor și instituțiunilor sociale urbane.

O sumă de 15.700.000 a fost utilizată pentru construcții de centre administrative: preturi, primării, case obștești, percepții, oficii poștale, băi populare, posturi de jandarmi și locuințe în Plugova, Buchin, Zăguzeni, Căvăran, Coșava și Coșevița.

Băi populare funcționează în Cutina, Cliciova, Bethausen, Gavojdia, Făget, Tomești, Curtea, Valeaboul și Sacul unde s'au investit 1.500.000 lei. În Sitești și Mehadia casele sunt pe terminate, în complexul lor intrând un așezământ cultural și un cuptor de deparazitare, uscătorie de fructe și cabinet medical (4 milioane lei).

Dispensare medicale se amenajează în Cornereva, Gavojdia și Balinț.

Nu mai puțin de 13 milioane s'au cheltuit cu materialele necesare de refacerea caselor, grajdurilor și gospodăriilor distruse ori avariate de revărsările apelor Dunării în Plavișevița, Tisovița și Svișița (27 case și 94 grajduri, 93 case și 39 grajduri avariate).

S'au construit 10 grajduri noi (2.835.000), s'au amenajat vetre de târguri (17.549.000 plus muncă de folos obștească în valoare de 17.036.100 lei), s'au săpat fântâni artezice (400.000), și adus plante de nutreț (1.300.000), au fost combătute bolile contagioase de vite și s'au îmbunătățit izlazurile comunale.

S'au terminat construcții școlare în Balinț, Răchita, Brănești, Bucosnița, Tisovița, Buchin, Cornereva, Margina, Zgribești, Ferdinand-Bistra.

S'au reparat 18 localuri cu suma de 1.642.000 lei. 145 cantine școlare au funcționat în județ. Biserici s'au înălțat în Măguri, Scăuș, Cornuțel și s'au reparat cele din Ilova și Făget.

S'au construit 9 poduri (793.000 lei), 6 poduri sunt în construcție (1.387.000), s'au indiguit maluri ale Timișului (în Caransebeș, Obreja și Lugojel pentru 2.000.000 lei), Mehadicei, Begăi și Belarecăi (800.000 lei).

S'a dat atențiune animalelor de reproducție, cheltuindu-se 10.335.650 lei la cumpărarea celor 275 tauri Simenthal, 1.976.000 lei cu 152 vieri, s'au selecționat 4303 berbeci și s'au adus 22 armăsari.

Înșuș mărețul palat administrativ județean a profitat de pe urma fondurilor, făcându-se reparații (1.200.000 lei), amenajându-se un pavilion în curte (1.304.532 lei) și creindu-se un parc în grădina prefecturii; s'a dat apoi suma de 4.332.000 lei pentru terminarea casei administrative din Băile Herculane.

Printre atențiunile însemnate ale prefecturii sunt și cele pentru azilul săracilor din Lugoj, orfelinatul de băeți din Gavojdie, orfelinatul de fete din Lugoj la care s'a edificat o aripă nouă în valoare de 2.500.000 lei. Cu o încordare continuu înoită de puteri prefectura județului Severin a căutat să facă față marilor nevoi de aprovizionare, înfruntând multe dificultăți, dar reușind să-și constituie depozite de cereale pentru înfruntarea ceasurilor celor mai grele: o adevărată acțiune de prudență și prevedere.

Deci o sumară evidență a unor preocupări, acțiuni și înfăptuiri datorită administrației harnice de stat, administrație care a ieșit din noianul hârtiilor birocratice și a înțeles să scormoniască în adâncuri, să pipăie stările aeeva și să intervie cu toate puterile pentru a transforma și îmbunătăți lucrurile, înzeștrând satele cu instituțiuni, cari rămân și cari contribuie la bunăstare materială, la îngrijirea sănătății, la opere sociale și la culturalizare. Prefectul județului d. colonel Uță, asistat la fiecare pas de specialiști — autorități în materie administrativă, versați în cunoașterea împrejurărilor județene, — din corpul rutinat de funcționari superiori ai prefecturii, a dovedit spirit întreprinzător și concepție, stimulând și prezidând fără preget mulțimea diversă a amestecurilor binefăcătoare în viața poporului. D. prefect Uță a mai implinit un adevărat plan strategic în ce privește descongestionarea catedralei mărețe care rămâne peste veacuri mărturia cea mai elocventă a tăriei și culturii românilor lugojeni, capabili în jumătatea secolului 18 de jertfe și înălțimi de idei cari ne uimesc și astăzi. Și suntem siguri, că prefectura va da un concurs demn acelei catedrale pentru a fi reparată, refăcută și pictată de penelul ilustru al marelui artist A. Demian: cu 2 milioane se termină și această necesitate.

Deasemeni sunt sigur, că se va da și Maginei, noul centru de plasă, ajutorul pentru o casă culturală cu dispensar și cantină, și pentru indiguirile și refacerea edilitară atât de mult reclamată acolo.

Dr. TITU POPA

Mănăstirea Drăgești

Nicolae Iorga spunea într-o conferință la Vălenii de Munte că Românul e ctitor de așezăminte. În cele trecute vremi domnii și boerii ctitoreau biserici și mănăstiri. Oamenii mai săraci înălțau la răscrucile drumurilor troițe executate cu multă artă. În Munții Apuseni am găsit sate în cari troițele sunt îngrijite de ctitori, iar după moartea lor de descendenții în linie masculină. Spiritul de ctitorie a inițiat și în frumoasa țară a Bihorului multe așezăminte. Venind cu trenul dela Oradea spre Beiuș, întâlnești cam în regiunea în care zona colinară se întâlnește cu câmpia, o biserică, având în jurul ei o mănăstire dela Drăgești, loc de pelerinaj pentru toată regiunea Bihorului. De pe tren o privești cu admirație. Turla strălucește până departe. Chiliile monahale se văd foarte austere și simple. Nici nu puteau fi altfel, fiindcă mănăstirea dela Drăgești este a ucenicilor Sărăcuțului din Assisi. Pravila franciscană e austeră, după cum austeră a fost și viața Sfântului Francisc de Assisi (numit de Ducele Italiei — cel mai mare dintre sfinți). În jurul chiliilor se înalță măreți copaci bătrâni, Sfântul Francisc de Assisi a iubit florile și câmpul, a iubit natura, căci e opera mâinilor lui Dumnezeu.

Atât biserica cât și chiliile monahale din Drăgești sunt noi. La edificarea lor s'a întâlnit în mod fericit munca neobosită a franciscanilor cu dărnicia I. P. S. Sale dr. Valeriu Traian Frențiu. Mănăstirea are ca patron ceresc pe Sfântul Anton, cunoscut sub numirea de Sfântul Minunilor. Harnicii franciscani au contribuit în mare măsură

la răspândirea literaturii religioase în masele populare. Aci au venit doi franciscani moldoveni — Dominic Neculăeș și Ion Gârleanu. Au întemeiat și o ramură romană-unită a ordinului franciscan. Azi au mănăstiri la Bilbor (Mureș), Drăgești (Bihor) și o casă în București. Cel mai important centru franciscan greco-catolic e la Oradea (în cartierul Ioșia). O franciscană — sau mai bine zisă clarisă (discipolă a Sfintei Clara) a întemeiat și la Blaj un așezământ franciscan — un cămin pentru eleve.

Mănăstirea Drăgești are bogată literatură ascetico-mistică. Găsești acolo foarte multe cărți de spiritualitate. Franciscanii se roagă mult, citesc mult despre rugăciune. În liniștea mistică a Drăgeștilor scriu poezii religioase, profund religioase, mai mulți sărutați pe buze de anticele muze. Acolo a compus Ion M. Gârleanu marele poem liric Sfântul Francisc de Assisi, tipărit la Săbăoani (județul Ro-

man).

Călugării fac foarte multe opere caritative. Ii știu toții locuitorii plașurilor bihorene. La pelerinajele pe cari le organizează de mai multe ori pe an participă foarte mulți intelectuali. E îmbucurător să vezi la pelerinaje și pe intelectuali alături de mulțimile dela țară.

În editura Mănăstirii Drăgești s'au tipărit mai multe cărți de rugăciuni, răspândite în masele largi ale poporului. E incontestabil că cele mai răspândite tipărituri românești sunt cărțile religioase. Cele editate la Drăgoești sunt foarte căutate, fiindcă le-a alcătuit un călugăr care e și poet, — Ion M. Gârleanu.

Departate de sgomotul lumii ucenicii sărăcuțului din Assisi se roagă și lucrează, dăruiți cu totul așezământului pentru care au vocație. Ii eternizează în versuri de admirație poetul anonim, venit la închinare, cu prilejul pelerinajelor.

Drăgești, 1942.

prof. Iosif E. Naghin

Scușița roșie e macul...

Scușița roșie e macul...

*De dimineață iar mi-a răs fetița
Venind din nou la lanul ei de grâu.
În ochi îi scânteiară două boabe
De rouă și sclipind le prinse'n brâu.*

Scușița roșie e macul...

*Rochița ei de aprigă văpaie
Era amurgu'n ghiarele nserării.
Când soarele o mai privi odată
Șoptind abea că n'o va da uitării...*

Scușița roșie e macul...

*Și astăzi lanul ei cu albăstrele
În soare își topește roada blondă,
Iar macii și-au deschis, parcă întoarse,
Umbrele roșii 'n fiecare holdă...*

DUMITRU SAVU

Statuele filosofilor Maiorescu, Conta și Xenopol

Discursul d-lui ministru Ion Petrovici

Inițiativa ridicării acestor statui — pentru eternizarea aci, la Iași, a șiragului ilustru: Titu Maiorescu, Vasile Conta și Alexandru Xenopol — îmi aparține mie. În mintea mea a încolțit ideea acum vreo cincisprezece ani, singur am adunat fondurile, eu am împins la alcătuirea unui comitet în frunte cu Rectorul Universității și la publicarea concursului, însfârșit tot eu am fost acela care m'am interesat statornic de înaintarea lucrării, dând sfaturi și sugestii, propunând adesea retușări, alergând să capăt bronzul, prin relațiile mele, în condițiunile cele mai avantajoase. Le înșir toate acestea nu dintr'o truție egoistă, care vrea să-și sublinieze meritele, — căci în conștiința mea mi-am făcut față de cele trei figuri proeminente ale cugetării autohtone, pur și simplu datorită — dar pentru a mi se înțelege pe deplin bucuria de părinte, pe care o simt în fața operii realizate și pentruce ar fi fost cu neputință să nu mă gândesc prezent, chiar dacă mi s'ar fi pus în cale cele mai crâncene împotriviri.

Este drept că opera aceasta o plănuisem, într'o privință, altfel. Nu era vorba de trei statui izolate, ci de un grup așezat artistic, în jurul unei columne, închinată Intelepciunii. Ideea unui grup oarecum solidar pleca dela faptul că cei trei cugetători făcuseră parte din aceeași confrerie glorioasă — e vorba de Societatea „Junimea“, care a activat la Iași, dirijând cultura românească și îndrumând-o pe căi sănătoase, în a doua jumătate a secolului precedent. Junimea și organul ei „Convorbiri literare“ au fost poate pagina cea mai strălucitoare din viața Iașului, întrucât trecutul voivodal moldovenesc, desigur cu multe momente de măreție, și-a avut în epoca lui cea mai luminoasă altă reședință decât Iașii. Căci în afară de un Vasile Lupu sau Cuza Vodă, marii prinți ai Istoriei moldovene n'au fost legați deosebit de locurile acestea, de care s'a fixat abia mai târziu calitatea de Capitală a țării.

Dar „Junimea“ a fost desigur un moment culminant al Iașului și n'a putut trăi decât aici, fiindcă transplantată aiurea n'a isbutit să prospereze în aceeași măsură, ba nici măcar să se menție multă vreme. Gruparea laolaltă, într'un monument unic, a statuelor celor trei cugetători, ar fi putut exprima simbolic „Junimea“ însăși. Inșă pentru ca opera astfel plănuită să fie dusă la acest punct, ar fi trebuit noi mijloace și încă o zăbavă, al cărui termen nu putea nimeni să-l prevadă. Am fost deci bucuroși, după atâta întârziere, că s'au putut instala în fine, cu concursul Primăriei Municipiului Iași, cele trei figuri de bronz, fie și în forma a trei monumente izolate. Las pe viitor, inițiativei ieșenilor, dacă vor găsi cu cale, să revină și să perfecteze ideea dela început. Dar și în forma actuală — într'un fel chiar mai obișnuită — Iașul se împodobește cu o operă plastică nouă și își sporește galeria de bronz, a marilor biruitori în domeniul gândirii și al spiritualității.

Oricare dintre cei trei magiștri, reînviați astăzi de arta sculptorului, sunt figuri autentice ale gândirii românești, au fost prețuiți și dincolo de dotare și pot înfrunta comparația cu unele celebrități ale lumii apusene.

Titu Maiorescu a fost un exemplar unic de minte înțeleaptă, spirit critic, elocvență cuceritoare, scriere rafinată și dusă la perfecțiune. Rar o operă culturală de primă necesitate a putut fi undeva servită de un om mai corespunzător. În Societatea „Junimeii“ din Iași, Maiorescu a luat în mod natural locul de Conducător, care nu putea să aparție decât unui om în a cărui conștiință ideile luau forma cea mai limpede, documentarea cea mai precisă, înlăntuirea cea mai logică, exprimarea cea mai desvârsită. Opera lui critică a deschis o eră nouă în Cultura românească, care a adoptat în fine, după o perioadă de desorientare, norme temeinice și criterii europene.

Critic cultural și estetic, istoric, gânditor de rasă, profesor minunat și mai presus de toate om adânc devotat nevoilor culturale ale țării, pe care le-a servit în toate chipurile, Maiorescu și-a restrâns dela un timp, aproape exclusiv activitatea în domeniul culturii naționale, neglijând încetul cu încetul problemele universale, în acăror cercetare el dăduse în tinerețe, străinătății cele mai frumoase promisiuni. Ca om politic Maiorescu a fost Ministru și Prim Ministru, procurând în această calitate României, cea dintâi sporire teritorială, față de granițele sgârcite cari ni se fixaseră după războiul Independenței.

Vasile Conta a fost un cap filosofic remarcabil, care, deși mai mult autodidact, a isbutit să construiască din anii tinereții un sistem personal de gândire, cristalizat într'o serie de opere, ca Teoria fatalismului, Teoria Ondulației Universale, Incercări de Metafizică și alte câteva fragmente. Cu el ne-am făcut intrarea în lumea creației filosofice și nu poate să tăgăduiască nimeni — chiar dacă nu i-ar împărtăși opiniile — că n'a fost un admirabil spirit speculativ, înzestrat și cu dialectică și cu imaginație constructivă și cu organizare sistematică, însușiri din nefericire curmate de o moarte foarte timpurie.

Conta a participat și el la luptele politice, făcând profesiune de un violent antisemitism. În privința aceasta el rămâne fără îndoială un precursor al vremurilor noastre, tot așa precum și Maiorescu este la rândul lui un precursor, prin faptul că a denunțat cu convingere și tărie pericolul rusesc și a susținut că nu există altă scăpare decât alianța strânsă cu Imperiul german.

Alexandru Xenopol, ca și Conta, ca și Maiorescu, a făcut parte din „Societatea Junimeii“, unde a desfășurat o activitate neobosită. La început cheltuindu-se în direcții variate, s'a statornicit mai apoi în domeniul cercetării istorice, nu pentru a se pierde în mărunțișuri, ci pentru a scrie o vastă sinteză a Istoriei poporului român. Spirit filosofic nu s'a putut totuși închide în cadrele istoriei pure, ci a analizat metodic însăși structura științei sale, deșinându-i caracterele, limitele, posibilitățile, într'un

cuvânt bazele ei filosofice. Poate și mai mult decât Conta, Xenopol, a păstruns adânc în aprecierea străinătății cu teoriile lui originale.

Dacă ar fi să adaug o notă proprie lui Xenopol în raporturile sale cu Iașul, aș aminti că a rămas până la sfârșitul carierii, profesor la Universitatea ieșeană, silindu-se să menție reputația intelectuală a Iașului și să umple golul pe care-l lăsase plecarea „Convorbirilor Literare” și-a atâtor jurniști la București.

Ca personalitate proprie și cu lucrări deosebite, Maiorescu, Conta și Xenopol, fac parte totuși prin comunitatea de epocă și de atmosferă din dispozitivul aceleiași constelații, care odinioară sclipia aveau pe firmamentul luminos al Iașilor.

Firește, cu statuile care se inaugurează astăzi nu se istovește șirul tuturor talentelor care au făcut fala acestui oraș. Aleia bronzurilor reprezentative ar putea fi încă prelungită mult. Dar chiar acelea ridicate până în prezent constituie o frumoasă mărturie și pentru contribuția Iașului la cultura românească, și pentru bogăția de oameni în trecutul însuși al acestei culturi. Această mărturie nu este indiferentă astăzi, când vrăjmașii neamului nostru, căroră vitejia armatelor române pe frontul de Răsărit a făcut să li se amuțască unele critici pătimate, continuă totuși, cu sgomotoase bătăi de tobă, să afirme la cele patru puncte cardinale că noi suntem un popor de cultură. O țară care a avut într'un singur moment al istoriei și într'o singură regiune oameni ca Alecsandri, Eminescu, Maiorescu, Conta și Xenopol — pentru a nu pomeni decât pe aceia pe care Iașul i-a reînviat pânăcum sub forma artei statuare — o astfel de țară și-a făcut dovezile puterilor sale spirituale și își poate cere drepturile la viață cu totalitatea argumentelor posibile.

Iar acum, pentru încheiere, mă adresez celor trei mari întruchipați în bronz, care au prilejuit festivitatea de astăzi, spunându-le: Bine v'ați reîntors în mijlocul bătrânei cetăți a Iașilor, ca să o străjuți în vecii vecilor!

Iași, 18 Oct. 1942.

Biblioteca Liceului Românesc

Sub îngrijirea d-lui I. C. Petrescu, profesor universitar, apare o bibliotecă pedagogică importantă. Studiază o serie de probleme pedagogice mereu actuale și mereu noi. În evoluția doctrinelor pedagogice există o serie de permanențe. Permanențele pedagogiei sunt mereu căutate. Fiecare epocă le pune în fața altor probleme și a altor idealuri. Spre a comenta în chip științific problemele pedagogice ale epocii noastre, d-l I. C. Petrescu a întemeiat-Biblioteca Liceului Românesc.- Au apărut o serie de lucrări pe cari credem că e bine să le menționăm.

Seria începe cu cartea d-lui I. C. Petrescu despre-Funcția socială a liceului românesc.

D-l I. Sulea-Firu, cunoscutul doctor în pedagogie dela Universitatea din București publică un studiu despre... Personalitatea profesorului român — cu o serie de anchete foarte interesante printre oamenii mari, asupra tipurilor de profesori.

După aceste două lucrări programatice, urmează patru volume de Indrumări Metodice. — E prima colecție de acest fel în analele metodologiei pedagogice românești. Colecția se ocupă de toate materiile de învățământ (afară de limba greacă, lucrul manual și educația morală). Despre fiecare materie de învățământ scrie câte un profesor care vorbește după experiențe îndelungate. În cadrul fiecărei materii se pledează pentru metoda activă atât de mult dorită de toți pedagogii. Dela Socrate

până azi toate capetele creatoare ale pedagogiei pledează pentru metoda activă. O dorim toți, dar cine poate spune că a realizat-o în așa fel încât să nu mai aibă nevoie de completare?

Numărul al șaptelea din această bibliotecă este un studiu al d-lui D. Muster — Intuiție și experiență. — Se ocupă de problema materialului didactic și de societățile și comunitățile de muncă. D-nii D. Murărasu și Dan Simionescu, scriu un studiu despre — Lectura particulară și biblioteca școlară. — Un proverb popular zice: Spu-

ne-mi ce citești, ca să-ți spun cine ești. — Suntem egali cu lectura noastră. A citi o carte înseamnă a sta de vorbă cu o autoritate (sau cu un saltimbanc al scrisului). D-l P. Tomescu scrie o carte despre — Higiena muncii intelectuale și organizarea mediului. —

Lucrarea a zecea este — Bibliografia pedagogică românească — de d-l I. C. Petrescu. Cuprinde mult materialul dar nu cuprinde totul. O bibliografie analitică a pedagogiei românești ar fi un deziderat dintre cele mai frumoase. Ar putea ieși nu mai din colaborarea mai multor pedagogii bibliografi.

IOSIF E. NAGHIU

Lontano

(„Depart” de O. Goga)

Vedi la luna cinta
dalla volta celeste,
anche la nostra soglia
l'argento suo riveste;
E guarda in questo istante
io non so qual segnale
mi fa sentir l'amaro
della notte autunnale!
Ma par che piangan gli alberi
dalle morenti fronde
e parmi udire un cantico
che lontano risponde.
Sento che piano l'anima
la tristezza m'invasa:
ed ora vorrei essere
nel mio villaggio, a casa!
Ed ascoltare il canto

che stilla lentamente,
in grembo della mamma
posare il capo ardente!
I fili sulla fronte
ella mi bacina stanca
per veder la fortuna
in qualche ciocca bianca.
Che nasconda sul seno
il volto di suo figlio
e di speme una lacrima
le tremi sopra il ciglio.
Lacrime di speranza
che sulla fronte anelor;
una goccia di fiamma
sovra un blocco di gelo.

MINA BOSCHI

Putină știință

Ultimii ani cu ultimile evenimente și fenomene au adus la suprafață o serie de chestiuni științifice, unele noi altele vechi, dar reînuite.

Să dăm în rândurile, cari urmează, aceste fenomene cu explicațiile și remediile pe cari le-am găsit ori le preconizăm noi.

PARA-CUTREMURUL

Iată un cuvânt, care va avea darul să imbine sprincenile cetitorului! Para-cutremur! Ce o mai fi și asta? Adică puțința de a se apăra de cutremure? Asta e ceva fenomenal?!

Totuși nu e nimic fenomenal, ci e vechi chiar foarte vechi, dar uitat de lume. După teribilul și catastrofalul cutremur de acum doi ani, mult s'a discutat și mulți au refelectat asupra lui. S'au repetat teorii cunoscute, s'au rediscutat asupra lor, s'a căutat să se înglobeze fenomenul în fiecare din aceste teorii... Rezultatele, bazate pe teorii, ori presupuneri, chiar logic create, nu puteau avea de cât soarta ori căruia efemer științific. Când ieșim din microcosmul nostru de laborator, cu știința creată într'însul, și abordăm macrocosmul, peste ce putem da, ori putem noi face? Să creiem cu închipuirea și cu prea puține elemente științifice pozitive. Bine înțeles nu mare lucru, cel mult un lucru frumos.

Ori, cutremurul este un fenomen natural care face parte din fenomenele geologice, adică dintr'o știință, care se adresează unor fenomene *sporadice*, cel mult *successive*, deci nu la fenomene de reproducere, cu cari lucrăm noi de obicei în știință. În aceste condițiuni descoperirea cauzelor este un lucru extrem de greu. Ele sunt de un ordin atât de mare, că scapă de sub observația noastră. Numai prin ipoteze inductive ori deductive putem afirma ceva. Ori și Logica în asemenea domenii este fără măsură.

S'au emis multiple păreri, asupra provenienței cutremurilor. Unele cred, că cutremurile ar fi de origine *cosmică*, că ar fi descărcări ori electrice, ori de raze cosmice asupra pământului. În Univers roiri de asemenea energii ar pluti fără scop, iar întâlnirea lor ar da naștere fenomenului.

Cu ocazia ultimului cutremur ca și în alte ocazii și alte regiuni s'a observat foarte bine o formidabilă lumină la orizont.

Altele ar afirma, că se datoresc încrețiturilor interioare ale scoarței pământului, ori erupțiilor vulcanice submarine, ori prăbușirii din profunzime a scoarței.

Chimiștii de la noi au și ei teoria lor și afirmă că fenomenul s'ar datori *migrațiunei petrolului*, dintr'un loc într'altul și probează acest lucru cu lunga perioadă de liniști (100 ani), de la ultimul cutremur catastrofal, adică perioadă, care coincide cu exploatarea din ce în ce mai intensă a petrolului la noi, cât și cu cea de 40 ani dela cutremurul cel mare dar necatastrofal. Petrolul fiind extras mereu el nu ar mai face erupție în straturi sub presiunea gazeilor. Și eu am susținut acest lucru, arătând, că exploatarea din ultimul deceniu fiind în continuă descădere, acumulările de petrol producându-se, fatal trebuia să revenim la o eră de mari cutremure catastrofale.

Astrofizicianii continuă să afirme legătura acestora cu fenomenele solare; iar *Meteorologii* răspund, că fenomenul este *terestru*, că măsurătorile *seismografelor* sunt extrem de precise și că ele indică drept centru al acestui cutremur un punct sub scoarța pământului, adică în magma lichidă din apropierea imediată a acestei scoarțe. Scoarța pământului nu ar trece de 100 km. profunzime. Ei explică fenomenul tocmai prin *crystalizarea* unei mici părți a magmei, ceia ce ar da naștere la un teribil cutremur în geniul fenomenului ruperei unei vergele de metal prin întindere. Teoria ar fi admisă, dacă s'ar putea explica cu ea și celebrul *brâu de foc* al lui Cobălcescu, adică linia NE—SW, dealungul, cărei se resimt mai ales cutremurile.

Dar dacă asupra cauzelor nu se pot înțelege sa-
vanții, ce trebuie să ne așteptăm despre partea științifică a *prevederii* sau a *împiedecării* lui?!

Aceasta din urmă mai ales, numai prin anunțarea ei pare paradoxală. În chestia prevederii sagacitatea oamenilor de știință tot a mai fost pusă la încercare, dar cealaltă...

Ei bine după cum voi arăta, ea a fost descoperită, și aplicată de mii de ani, dar uitată de știința modernă.

În urma discuțiilor urmate cu ocazia catastrofei de acum doi ani, s'a admis, că fenomenul se propagă pe două căi diferite. Ambele sunt ondulatorii. Una este undă de profunzime, direct dela centru și se propagă sub formă radială și longitudinală, ca sunetul. Cealaltă este undă de suprafață, derivată din aceasta și este transversală, — cu cele dela radio. Numai îmbinarea lor la 60°—90°, adică *interferarea* lor ar produce catastrofele de grade mari, adică dela *gradul 10* în sus. Și acesta este și *adevărul*.

Proba a fost făcută pentru mine la București acum doi ani. Dezastrul a fost intens numai dela *partea stângă a Dâmboviței* și nu și de cea dreaptă. Iar acest lucru s'a petrecut din cauza râpei canalizării acestui râu. Explicația e simplă. *Unda de suprafață n'a putut pe o distanță oare care trece peste râpă și nu a putut interfera cu cea de profunzime.*

Dacă ne ducem în trecut, știm că Regulamentul organic a înconjurat orașele Iași și București cu șanțuri extrem de profunde și largi. Or cutremurele dela 1808-18, cari au dărâmat toate turlele bisericilor din București, n'au dat peste aceste șanțuri, iar cele de după 1830, cum a fost cel dela 1838 n'a produs prea mari stricăciuni șanțurile existând. Să nu se uite, că centrul cutremurilor la noi este mereu în Putna, și deci undulațiile vin spre București dela N—E.

Acum să arătăm și ceia ce am afirmat, cum că acest mod de apărare e foarte vechi.

Se știe, că cuvântul *sat* românesc derivă din latinescu *fossatum*=*șanț*, și că Albanzii îi zic *fsat*, că și în *Sicilia* târziu de tot satele erau înconjurate de șanțuri. Ori cele trei regiuni sunt pe *linia de foc*. Ce putem conchide? Că nu apărarea adusese aceste șanțuri, ci *securitatea* oamenilor, contra celui mai detemut fenomen, ce-l cunoștea omul... Deci *Para-cutremurul* e descoperit de mult, dar uitat.

Doriți deci să scăpați în special Bucureștiul de

catastrofe ca cea de acum 2 ani, refaceți la N—E șanțul de acum 50 ani și refaceți-l și mai mare și mai profund.

Această soluție simplistă, ca toate invențiile mari, nu ne va mai face să ne mirăm în fața titlului acestei schițe științifice.

II, METEOROLIGIE sau mai bine zis *Prezicerea timpului.*

Mă voi ocupa numai de două fenomene urmărite de mine, mai ales în timpurile anormale din ultimii 2—3 ani.

PRIMUL FENOMEN, cunoscut de mult, dar ne-explicat este cel următor. *Barometrul* indică prin scădere timpul urît, iar prin suire pe cel frumos. Scăderea provine din ușurarea presiunii atmosferice prin introducerea de vapori mai ușori ca aerul, ceea ce face ca apăsarea asupra barometrului să fie mai mică, iar urcarea prin aceea că vaporii dispărând aerului uscat e mai greu și apasă mai tare. Cum anomaliile au săpat din rădăcina această elementară teorie, s'a inventat *termo barometru holosteric*. Combinațiile dintre suirile și coborârile termometrului și ale barometrului trebuiau să dea un sistem de prezicere mai perfect. Dar barometrul anormal strică și combinația aceasta. Așa încât prezicerile Institutelor Meteorologice au ajuns obiect de glume incontinue.

Ultimii ani mi-au permis să observ fenomenul, intens acum, grație cu siguranță efectelor războiului actual, încât am ajuns să dau o *explicație* la aceste anomalii.

Astă vară, în timpul celor trei luni fără ploaie, barometrele au stat neclintit la *variabil*.

Râsul meu și amabilitățile agricultorilor nu conțineau nici ei.

La 8 Noembrie a. c. sosește o ploaie torențială, urmată de zăpadă, care a ținut zile de-a rândul.

Barometrele se găseasc de data aceasta *dincolo de variabil*, aproape de *Timp frumos*. Râsul meu și amabilitățile publicului nu mai conțin.

Cu toate acestea, anomalia are o explicație extem de simplă, și e de mirare, că n'a fost găsită.

Toată Iarna a nins, toată Primăvara a ploat și apa nu s'a putut evapora, deci toată vara atmosfera era încărcată de vapori din evaporația pământului. *Higrometrul* marca 9° umezeală, ceea ce însemna mult. Totuși, secetă mare, adică lipsă de ploaie.

Ori dacă atmosfera era umedă, *barometrul* trebuia să fie *jos*, căci vaporii de apă sunt mai ușori ca aerul. Și deci anomalia era foarte normală. Prezicerea era bună cu condiția, că să fi recurs și la *Higrometru*.

Așa dar un nou sistem de prezicere trebuie alăturat celui *barometru-termometru*, acela al alăturării și a *higrometrului*. Acest **SISTEM NOU** desigur ar da greș mai greu.

Pentru cazul al doilea. *Furtuna* anuală de pe Marea Neagră din luna Noembrie are caracteristica tuturor tempestelor marine, de a căra nourii la suprafața mării. Iar în cazul nostru ea acopere și toată suprafața vechiului Regat: Or, nourii nu sunt formați din vapori de apă, ci sunt formați din minuscule picături de apă. Nourii sunt definiți ca *soluții coloidale* în aer, iar vaporii ca *soluție simplă* în aer. Cei dintâi sunt vizibili, ceilalți nu. Condensarea celor din urmă în cei dintâi, se face în două feluri cunoscute de noi: împrejurul firelor de praf și al electronilor (furtuni de pulbere și descărcări elec-

trice). Celelalte feluri, mai ales cele de iarnă sunt foarte rău studiate, ca și solidificarea norilor în *nouri Cirus*, compuși din ace de gheață (soluție coloidală solidă în gaze).

În asemenea condițiuni furtuna, de care vorbim, ne-a scufundat într'un nour de ploaie (ca cei de pe munți), a cărui amestec cu aerul (soluție) trebuie să fie mai greu, ca cel cu vapori simpli.

Și deci barometrul trebuia să se urce mai sus ca PLOAIA MARE cum ar fi trebuit să marcheze vara, de exemplu, când până la pământ ajung doar vaporii simpli. Iată deci, că la prezicerea timpului trebuie ținut seamă și de fenomenul acesta al *soluției coloidale în aer*.

Al DOLEA FENOMEN este mai complex. El a fost observat de mine în timpul războiului acesta mai ales, și atribuit cauzei războiului. El poate purta titlul: *Efectele războiului asupra Meteorologiei*. Și cum *Meteorologie înseamnă Economie Politică*, trebuia de mult pus la punct acest capitol al *Strategiei*.

Iată câteva observații controlate.

Războiul din Grecia a avut darul de a ne aduce o iarnă lungă și cu un ciclu de ninsori de 10—15 zile, alternative cu timp mai bun. Un *Cirus* a făcut acest ciclu. Războiul din Tripolitania de astă primăvară, ne-a menținut un *acelaș ciclu* al unui asemenea *Cirus*.

Războiul din Tripolitania actual a avut darul să ne schimbe brusc starea atmosferică din foarte frumoasă în foarte rea, să neaducă în pragul iernei, într'o noapte printr'un *Cirus* imens, care a adus și *furtuna Mărei Negre* cu 15 zile înainte.

Războiul din Finlanda a avut darul de a ne aduce o iarnă destul de bună, dar nu secetoasă.

Astă vară lupta din centrul Rusiei nu a schimbat timpul urît. Numai înaintarea la Sud a schimbat brusc timpul în *secetos*. Ajungerea la *Caspica* ne-a readus toamnele noastre frumoase.

Anul trecut, cât a durat înaintarea în centrul Rusiei, la noi un *Cirus* mare a fost *balansat* dela Est la Vest și vice-versa cu o perioadă de 10—15 zile și cu *alternanță* de timp frumos și ploi. Toată iarna trecută *ciclul* s'a continuat și a continuat și anul acesta până în vară.

În tot acest timp n'am văzut suflând *Sirocco* adică vântul de S—W, care aduce secetă, iar anotimpurile au fost *decalate*, adică s'au încălecat cu 30—40 zile.

Nu voi cita din Războiul trecut decât cele relative la noi.

Primii doi ani de război, noi *neutri*, am avut *toamne extraordinare*. Într'un an au înflorit pomii în Decembrie.

Cu intrarea noastră, deci la sudul frontului răsăritean, am avut *toamnă până dincolo de Crăciun*, urmată de o *iarnă teribilă*, până dincolo de Aprilie.

Încetarea ostilităților pe frontul răsăritean a adus seceta cea mare din părțile acestea care a pus termen războiului.

Aceste observațiuni merită și câteva concluzii, ori mai bine sugestii.

O explicație mai întâi. Norul *Cirus* este un nor format din ace de gheață, care se arată alb și creț pe cer. Are un ciclu ascendent și descendent, din stratosferă pe pământ și viceversa. Plouă ori ninge la oră fixă, la ore fixe, ori la perioade fixe. Rămâne pe cer 3, 9, 12 zile până la 3 și 6 luni. Nu se știe cum se formează. Lui se datorește trecerea dela iarnă și ieșirea din iarnă.

Acum concluziile.

Gazele supraîncălzite se ridică în sus, ele atrag mase de aer pe suprafața pământului în loc. Deplasările acestea aduc ori aer umed, ori uscat. Dacă se produc la Nord, atrag aer cald și uscat de la Sud, dacă se produc la sud, contrarul.

Interesant este *balotarea timpului* din cauza frontului imens din Est, norii fiind trași de o parte și alta a frontului *simetric și ritmic*. Deasemenea *zona* în care s'a petrecut fenomenul care pare a avea 1000 km.

Imediat ce frontul la *Sud* s'a depărtat mult, *ploile* la noi au încetat, însă nu și în *zona de acolo* (și acea 1000 km.).

În *Războiul trecut* neutralitatea ne-a menținut și *climatul*. Intrarea ne-a turburat profund totul.

Deasemenea dispariția întregului front de răsărit și menținerea celui de apus a adus seceta cea mare, căci a împiedicat Oceanul să netrimeată apă (zona 2000—3000 km.).

Curios este, ce ne va da războiul din Vestul african, știut fiind că *Sirocco* ia naștere împrejurul insulelor din vestul african.

10 Noembrie 1942. Buc.

EM. C. GRIGORAS

Cu Gala Galaction

Anul acesta premiul de literatură s'a acordat bătrânului cu plete dalbe și cu barbă ca zăpada lui Gala Galaction. A fost încoronat un mare artist, cu posibilități de creație estetică, sub nimbul de vraje și mister a azurului idealismului. A fost încoronat cu lauri un preot. Având darul creației artistice scrie — ad majorem Dei gloria. — În tot ce scrie simți și vezi aieva mâna lui Dumnezeu, tâlcul aadânc al lumii. Ca și Ion Agârbiceanu, Gala Galaction este un scriitor creștin. E dascăl bogoslovnic, de știință a Sfințelor Scripturi. Cu pasiune rară studiază textele sacre. A fost un ideal al vieții sale să dea în

*Limba vechilor Cazanii
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărani.*

O tâlcuire cât mai frumoasă a Sfințelor Scripturi. Ani de-a rândul a călătorit spre Soare Apune și spre Soare-Răsare, spre a aduna material scripturistic. Cu dorul ales al limbii sale literare, a tâlcuit Noul Testament. Și-a găsit și un colaborator pe orientalistul Vasile Radu, Literatul subtil, în colaborare cu orientalistul erudit au dat o nouă traducere biblică. Specialiști în ale Sfințelor Scripturi afirmă că traducerea e — **prea literară**. În unele locuri artistul a fost preferat dogmatismului. Teologul Gala Galaction nu cultivă erudiția teologă. Operele sale te frapează prin altceva — prin căldura mistică, prin marea lor spiritualitate. Cine nu e impresionat de minunata carte — *Piatra din capul unghiului?* — Apare învățătura sacră despre prefacerea culturală, crezurile. Dacă întrebi pe Gala Galaction cu ce problemă

teologică se ocupă, îți destăinuiește cu deosebită plăcere. Lucrează de mult la o carte magistrală — *Impărăția Sfintei Euharistii*. — Cu talentul literar, cu erudiția teologală și cu căldura mistică a credinței sale profunde, va scrie o carte în care să expună adevărul propovăduit de Biserică: până și vinul se prefacă în trupul și sângele Domnului, la Sfânta Leturghie. A binevoit Isus Hrisos să fie prezent între noi și sub forma euharistică. Zilnic, pe sute de mii de altare, se petrece taina prefacerii. Gala Galaction vorbește cu atâta însuflețire despre dumnezeescul subiect al operei sale încât te face să simți că în adevăr e minunată cartea pe care o pregătește. Așteptăm cu mult drag noua operă a lui Gala Galaction, dată fiind și faptul că o scrie un creștin care militează pentru unirea bisericilor. Isus a întemeiat o singură biserică și vrea „o turmă și un păstor“.

Din motive omenești, în milenul al doilea al erei creștine s'au format sute de biserițe și de secte. A lupta pentru unirea bisericilor înseamnă a te jertfi idealului celui mai sfânt, a lupta pentru realizarea voinței lui Dumnezeu pe pământ. Câtă înțelegere are Gala Galaction despre unirea bisericilor, ne-o spun numeroasele sale articole în acest sens, ne-o spun conferințele sale, ne-o spune fapta sa de fiecare zi. A fost la Roma la Cardinalul Pacelli, (azi Preafericitul Părinte Papa Pius XII) și a vorbit despre El ca un catolic, în capela Facultății de Teologie din Chișinău, cu prilejul alegerii de urmaș al Sfântului Petru și vicar al lui Hrisos pe pământ.

Am început să vorbesc despre

opera teologică pe care o pregătește. Teologul e și artist. De vreo 4 decenii scrie și literatură beletristică. Decurând au apărut în revista *Fundațiilor Regale*, *Mărturisirile* sale literare, *Sub înțeleapta conducere a d-lui D. Caracostea* au apărut și alte *Mărturisiri* (Poate ar fi necesar să apară într'un volum toate *Mărturisirile* literare publicate în *Revista Fundațiilor Regale*).

Orice mărturisire literară, aduce contribuții biografice — și de biografie literară — dintre cele mai importante. Dar ce pregătește în prezent Gala Galaction? De obicei după ce trec 60 de primăveri oamenii încep să scrie *Amintiri*. Agârbiceanu tocmai la împlinirea vârstei de 60 de ani anunță volumul de *amintiri* blajene — *Licean odinioară*. — La Chișinău auzisem că și Gala Galaction pregătește un volum de *amintiri*. A cunoscut mulți literați — Coșbuc, Vlașuță, Caragiale — E prieten cu — Arghezi, Eftimiu, etc. Un volum frumos de *amintiri* scris frumos — așa cum scrie Gala Galaction — ar fi un eveniment literar dintre cele mai plăcute. *Indrăgostit de zările de farmec pline ale vieții spirituale*, Gala Galaction, departe de sgomotul lumii scrie spre a preamări pe Dumnezeu și spre a lupta pentru unirea bisericilor. Când a împlinit 60 de ani voiam să-i fac bibliografia. S'a opus să apară până trăește, spunând că dacă are talent e dela Dumnezeu și nu vrea să se mândrească cu el în fața oamenilor.

Laureatul premiului național scrie mereu, cu energie tinerească, îmbogățind patrimoniul literar.

Iosif E. Naghin

Analiza sociologică a covorului vegetal

Fragment dintr'o conferință la Roma, Milano și Bologna

N'am avea o icoană justă despre înfățișarea fiziografică și caracterul vegetației țării, dacă am privi-o numai prin prisma diversității ei floristice ținând seamă de obârșia speciilor de flori, cași când cineva ar vrea să traseze granițele țărilor după considerații istorice, după diversitatea locuitorilor orașelor împetrișate cu tot felul de venetici străini. Călăuziți de asemenea principii noi ar trebui să anexăm Orașele la Palestina, Galații la Grecia și Sașii transilvăneni la Luxemburg!! Și ar greși grav cine ar încerca să stabilească caracterul etnic al unei provincii, ca Transilvania spre pildă și să o delimiteze după puținii, dar ambițioșii posesori ai castelelor senioriale medievale, după gălăgioșii evrei maghiarizați dela orașe, după chelnerii, birjarii și frizerii străini pe care îi întâlnești la prima vizită în orașele noastre, după resturile unei funcționării colonizate la orașe pe vremuri, după tot felul de străini desnaționalizați de oficialitate. Dacă vrem să facem o delimitare națională justă, trebuie să ținem seamă de multitudinea covârșitoare a populației băstinașe, rurale, autohtone, muncitoare a pământului, locuind prin satele văilor și dealurilor, exploatoarele a minelor, a pădurii și a pășunilor, din munca căreia răsare bunăstarea tuturor straturilor și ocupațiilor parazitare, de graiul și cântecul căreia răsună și se înviorază însăși natura, ale cărei taine ea singură le-a păstrat. Și acesta este în Transilvania poporul român!

Astfel trebuie să sesizăm și covorul vegetal, după întinsele populații de plante întovărășite în asociații sau biocenoze, în care nu joacă nici un rol susținător și nu reprezintă nici o importanță pentru organismul întreg al covorului vegetal speciile cele mai minunate, dar rare sau rarissime.

Nu mai trebuie să accentuez, că Botanica dispune azi de metode de analiză sociologică profundă a covorului vegetal, de stabilire a tipurilor de vegetație fitosociologice, comparabile unele cu altele și în care „speciile caracteristice“ joacă un rol fundamental, al Fitosociologiei moderne, că de fapt covorul vegetal nu se compune din indivizi vegetali amestecați fără nici o regulă, ci din anumite specii asociate după anumite norme permanente, alcătuind societăți numite asociații, pe care le întâlnim în stațiuni similare ivindu-se în aceeași compoziție, uneori pe întinderi foarte mari. Plantele asociate se completează în spațiul aerian, orânduindu-se în straturi de copaci, arbuști, burueni, muscinee și ciuperci, ocupă complementar și solul și se completează și în timp, alcătuind grupe sezonale, care se succed în dezvoltare, în înflorire. Când societatea este matură, ea prezintă și o dispersiune omogenă. Când asociația, în condițiile actuale de climă, se găsește în anumit loc în desfășurare deplină, în producția maximă de substanță vegetală pe un sol matur, și prezintă un echilibru social permanent, se numește asociație în climax. Teoretic fiecare etaj de munte, cu clima sa deosebită, ar trebui să prezinte același climax. După ce însă relieful, natura solului și microclimatul local creează atâtea medii pentru plante, se nasc și în aceeași zonă multe feluri de asociații, așa că putem vorbi despre un mozaic de climax, condiționate localclimatic.

Mai joacă un rol mare și asociația inițială din seria de asociații ce se succed până la maturitate, precum și trecutul biogeografic al locului, căci asociațiile saxicole sau forestiere odată instalate, se mențin cu îndărătnicie, deși cu vigoare vegetativă slăbită, chiar împotriva vicisitudinilor unei clime neprielnice ce urmează. Cum se fixează cu îndărătnicie, ca să folosesc o asemănare actuală, englezii în Malta sau Gibraltar, ca relicte anachronice, deși este evident că a trecut „optimumul lor climatic“. Uneori pe versantele aceluiaș munte se găesc asociații provenite din epoci diverse: spre Nord din timpuri reci, spre sud din timpuri xeroterme, cum am văzut spre pildă această distribuție foarte frumos pe Monte Procinto din Toscana, într'o excursie fitogeografică organizată de colegul Negri dela Firenze în 1934.

Este destul de greu să fixezi cu precizie care sunt în diferitele regiuni ale țării cu un relief atât de frământat ca România, climaxele naturale climatice, căci amestecul omului în gospodăria naturii a schimbat așa de mult peisajul și vegetația naturală, deși nu atât de fundamental și drastic ca în țara D-voastre suprapopulată și cu o civilizație atât de veche. Totuși se poate reconstrui întrucâtva și aici, și în măsură mult mai mare la noi, vegetația originară din martori rămași ici-colo: petece de păduri, copaci bătrâni, specii caracteristice pentru anumite tovarășii, pajști ascunse, profiluri de sol vechiu sau chiar subfossil.

Așa putem spune cu multă siguranță, că șesurile și dealurile României au fost inițial, — aproximativ la începutul epocii istorice a fierului — acoperite de climaxul pădurilor de stejar, cu excepția stepelor străvechi din Bărăgan, din Bugeac și centrul Dobrogei, deși ochiuri mici de stepe diluviale au trebuit să existe și în Câmpia Ardealului și în Moldova de Nord, din care se populează acum întinsele „stepe antropogene“ sau stepele culturale, mai bine zis „deșerturile culturale“, considerate și de geografii noștri adesea ca stepe climatice, făcându-se regretabile confuzii și în hărțile de mare circulație științifică.

Nu trebuie să mai accentuez poate, că stejărișele din Câmpia Română, din Banat, Basarabia și Dobrogea sunt de un plăcut colorit sudic, iliric-balcanic și că celea de *Quercus Cerris*, *Qu. pubescens* și *Qu. Frainetto* se aseamănă chiar cu pădurile D-voastre din Italia nordică-centrală, învadată în aceeași epocă postdiluvială de aceste păduri. Net balcanice sunt la noi pădurile de amestec cu *Qu. pedunculiflora*. În schimb etajul dealurilor (= montan) este acoperit de climaxul stejărișelor de structură centraleuropeică. Tot de tip medio-european carpatic sunt făgetele, care reprezintă climaxul la munte, până la 1200 metri. N'ași putea indica vre-o deosebire esențială structurală între făgetele noastre și celea maiestose dela Vallombroso și Toscana ori acelea din Corsica, afară doar de unele specii tovarășe ierboase diferențiale pentru fiecare domeniu fitogeografic în parte. Dar așa sunt deosebite și făgetele din Banat sau sudul Dobrogei de celea din restul țării.

Munții dela 1150 m. în sus până la 2000 m. poartă un climax de moliviș din clasa *Vaccinio-Piceetea*, de înfățișare europeo-sibirică, ca și zona de tufișe ce îi aparține. Plaiurile alpine dela 2000 m. în sus poartă

un climax de *Carex curvula*, în fond ca și cel din Alpi, numai puternic nuanțat local și în diferitele masive cu tovarășe locale de natură relictară, ceea ce le apropie pe celea din Retezat-Parâng de masivele balcanice.

Analiza de mai sus a florei române după arealul și vechimea elementelor componente, combinată cu studiul analitic al asociațiilor de vegetație, ne permite să fixăm caracterul ei general și locul ei între florea lumii. România ține incontestabil în cea mai mare întindere a teritoriului său — în mod miraculos aproape acoperind spațiul său tenic — de Provincia Medioeuropeană a Domeniului floral europeo-sibiric (nord-american), alcătuit aici aceea Balcanodacică (pe care mai nou a denumit-o Gajewski „ilirică“, nu tocmai fericit și ferită de echivocuri). De Provincia Pontică (iarăși nepotrivit denumită „sarmatică“ de unii autori mai noi) a Domeniului stepelor irano-turaniene ține o zonă relativ mică a țării, cuprinzând sudul Basarabiei, Dobrogea și puțin din Muntenia. De Provincia submediterană-euxinică a Domeniului floral mediteranean ține numai o fâșie îngustă a Dobrogei de sud, acum cedată Bulgariei. Aceste trei mari zone le-am stabilit dupăcum domină numeric un element sau altul în covorul vegetal general, nu în cuiburi relictare sau colonii avansate, local-condiționate. Ținând acum seamă de endemite și de proporția amestecului acestor floare, putem deosebi o serie întreagă de subdiviziuni, districte și subcircumscripții, pe care le fixase întâi cu multă perspicacitate marele fitogeograf al ținuturilor noastre, Profesorul Ferdinand Pax și pe care circumscrie mai bine le voi prezenta la urmă.

Studiul acesta al vegetației ne-a învederat tot mai clar și mai convingător, că vegetația de azi a țării este adânc influențată de activitatea de mii de ani a omului. În unele regiuni ale țării ea s'a desfășurat în sens destructiv cu o temeinicie diabolică.

Mai ales concepțiile vechi despre întinderea „stepelor“ a trebuit să fie revizuită temeinic, căci stepele climatice, naturale, sunt de relativ mică întindere la noi. „Câmpia“ din Transilvania centrală este un domeniu de păduri mezofitice, care cuprinde spre mai ochiuri de stepă naturală pe pante expuse spre Sud, restul fiind teren de cultură, datorit defrișării și distrugerii prin pășunat a pădurilor preistorice. Tot stepă culturală este și bogată Câmpie Română, spre Sud de București și chiar o parte din Bărăgan, unde și după mărturiile istorice a existat pădure. (Rusescu). Tot așa ne arată Cantemir, principe și învățat geograf al Moldovei, în a sa „Descriptio Moldaviae“ din 1716, că în Basarabia — și atunci parte a Moldovei — erau puternici codri, care opreau năvălirile tătarilor. Tot așa a fost dovedit, că șesul Tisei era ab initio un domeniu al stejărișelor nesfârșite, cu insule de nisipării stepice și de mlaștini.

În schimb pădurile rămase și încă foarte întinse ale țării și-au păstrat caracterul original natural destul de bine, grație unei administrații silvice în parte absente și nu trebuie să ne mulțumim cu plantații artificiale — celebrele Pinetele dela Ravenna — sau cu păduri de esențe străine cum este, cazul adesea în țara Voastră, care a primit un veștmânt, ce-i drept strălucit, dar cu totul străin prin plantele lemnoase introduse (castan, eucalipt, maslin, pin maritim, chiparos și altele).

Se știe, că și praturile sunt produse artificiale, un „stadiu permanent“ datorit cosătului sau pășunatului. Dar în România și pășunile de munte sunt mult lărgite și adânc alterate în compoziția lor sociologică

prin suprapășunarea lor. Să nu uităm, că păstoritul este ocupațiunea predilectă a Românilor, pe lângă munca câmpului. El este un popor de păstori și țărani (agricultori), în opoziție cu germanii și popoarele influențate de ei, care sunt în fond țărani și războinici.

În vieța și civilizația populară rurală și acum se recunoaște pecetea unei vechi culturi pastorale naționale. Acelaș lucru se poate spune și despre ființa lăuntrică a limbei române — cum a arătat S. Puscaru — căci limba latină vulgară, din care derivă și limba noastră, ca și a voastră, a suferit o adâncă influență a culturii pastorale specifice.

Viața păstorească intensivă și mai ales migrațiunile sezonale — transhumanța — erau de mare importanță economică și de înrăurire asupra vegetației. Păstorii români — ca și vestiții „pastore romano-rom“ din antichitate și evul mediu — petreceau vara pe plaiurile înalte ale munților cu nenumăratele lor oi și vite, coborând toamna în câmpiile întinse dela șes, unde se găsea pășune și iarna. Astfel de regiuni erau terenele inundabile ale Dunării, celea din Moldova, din Basarabia și din Dobrogea, unde erau mai bucurosi cercetate „văile fără iarnă“ din regiunea Balcicului. Spre Vest coborau ciobanii din Munții Caransebeșului până în lunca Timișului și a Mureșului, iar cei din Nordul Transilvaniei în lunca Tisei, pentruca la timp potrivit să se înapoieze iar la munte. Aceste migrațiuni ritmice țineau populațiile acestor vaste ținuturi în contact permanent, dela Nistru până la Tisa, din Maramureș până la Balcic și astfel s'a păstrat unitatea admirabilă a limbei române — un adevărat miracol în mijlocul atâtor limbi fărâmițate în dialecte—; dar pe această cale și-a păstrat poporul român și conștiința vie a unității sale, deși trăia fragmentat în diverse state, sub dominații străine; din acest fapt a derivat și concepția sa geopolitică care cerea tot mai năvalnic să-și transforme spațiul acesta vital într'un spațiu statal propriu. Acest drept natural al său l-a și realizat după războiul mondial, prin ajutorul înțelegător al surorii sale Italia. Și cine poate înțelege mai ușor ca D-voastre, frații noștri de sânge și limbă, care ați reușit cu atâta trudă și suferință să Vă realizați unitatea Dvoastre națională, că la această realizare statală nu poate renunța nici poporul român, nu din motive economice, ci din motive etnice, și adânc spirituale și de justiție, nicidecum și de dragul nici unei echilibrice diplomatice! Mai este apoi clar, că această concepție geopolitică carpato-centrică este mult mai firească și mai îndelungată decât interpretarea panonică a aceluiaș spațiu, interpretare chimerică, la care au renunțat rând pe rând, în cursul istoriei toate popoarele din șesurile înconjurătoare stepice: sciții din (S. VI. d. Chr.), iazyggi (s. I, III p. Chr.), goții și gepizii, hunii (s. V.), avarii (s. VI), tătarii, pecenegii și cumanii din Evul mediu și vor trebui să se resemneze definitiv și actualii lor succesori din Panonia, căci **ceea ce este munte și deal ne poate aparține exclusiv nouă și numai nouă.** A lor este „pusta“ în mod necontestat de nimeni. **Există și șanțuri istorice pentru cei ce se împotrivesc acestui destin.** Căci aceiași păstori și agricultori români, care s'au aventurat în domeniul stepelor pontice și panonice, improprii firii lor, s'au pierdut printre băștinașii mai bine adaptați. Așa desparte natura popoarele. Pentru ce să creăm noi atunci hotare artificiale, potrivnice firii?

FINLANDA ȘI ROMANIA

- 25 ani dela proclamarea independenței finlandeze -
- Discursul comemorativ al d-lui prof. Mihai Antonescu -

Finlanda, țara bravă și leală își trăește azi sărbătoarea independenței sale.

Cinstirea independenței unui Neam este nu numai cult național pentru afirmarea demnității și întărirea maturității lui politice ;

Ci este deopotrivă prilej de îmbărbătată rostire a răspunderilor în fața lumii și de înfățișare liberă a misiunii istorice pe care Neamul trebuie s'o împlinească în civilizație.

Deaceia, azi, mai ales, alătura la sărbătoarea națională a Finlandei nu este numai o datorie leală față de un popor aliat și prieten căruia îi respectăm viața și îi stimăm istoria.

Cinstirea poporului finlandez capătă azi o mare semnificație morală, prin considerarea simbolului misiunii istorice pe care o are în Europa Nord-Estică și independenței lui politice în Europa de mâine.

Noi Români închinăm azi poporului finlandez nu simple cuvinte de prietenie curtenitoare, ci convingerea că Finlanda este oglinda propriei noastre conștiințe.

De Finlanda țara nordică depărtată ne unește comunitatea de destin pe care a întemeiat-o geografia și realitatea gravă a primejdiilor ceasului de azi ca și identitatea rosturilor noastre de mâine.

Poporul finlandez împlinește în arcul scandinav și în Baltica așa cum împlinim noi în arcul Carpatic și la Marea Neagră o misiune grea și aspră : misiunea popoarelor de margine a civilizației Europei.

Veac de veac, unul în nord și altul aci la Gurile Dunării. am primit pe pieptul nostru poporul năvălirilor și al imperialismelor.

Nimic nu ne-a clintit din sfântul nostru pământ.

Și nici o putere de pe lume nu ne va sdruncina rosturile noastre de apărători ai civilizației Continentului și ai ființei noastre naționale.

În ceasuri de soare și de lumină, farul de pe țârm este abia văzut.

Când noaptea cuprinde însă în întunericul ei greu țârmul și valurile, clipirile mărunte ale farului de coastă sunt semn pentru cei ce plutesc pe valuri și îndreptar pentru cei care trăiesc în preajma țârmului.

Dacă altă dată finlandezii și noi n'am fost înțeleși, în bezna viitorului de azi, Europa poate să-și dea seama ce însemnează farul de credință creștină și europeană pe care, în Nordul Balticeii și în Sudul Carpaților, le-au păstrat, dealungul veacurilor, poporul finlandez și cel român.

Comunitatea aceasta de destin geografic în fața mării invazii din Răsărit și a cutropirii comunismului ne-a legat în ultimii ani printr'o istorie comună.

Atunci când în 1939, poporul finlandez primea pe trupul lui agresiunea comunistă, poporul român a tresărit de neliniște pentru suferințele finlandezilor, pentru nedreapta lor lovire, pentru misiunea lor de popor de margine, far de lumină, care arăta cu suferința lui furtuna ce se apropia de țârmul Europei.

În viața oamenilor ca și în viața națiunilor sunt intuiții care fac să trăiască în noi cu anticipație istoria și evenimentele, prin presimțirile care ne adâncesc răspunderea și grija.

Suferințele bravului popor finlandez din 1939 au fost atunci o presimțire a primejdiilor noastre și o trăire dinainte a încercărilor care aveau să ne întunece propria noastră viață.

Legendele bătrânelor noastre vetre fac ca pe năframa luptătorilor din basmele noastre să apară petele de sânge ale fratelui aliat, în primejdie.

În năframa suferințelor Neamului în care trebuie să privești adesea pentru ca să știi să-ți primești și victoria și înfrângerea cu aceeași mândrie și cu aceeași putere, noi am văzut în 1939 pata de sânge a unui popor frate.

Fiindcă din 1940, poporul finlandez avea să fie pentru noi nu numai un popor prieten, ci un popor frate.

Stăm unii în Nord și alții în Sud răstigniți în fața aceleiași primejdii.

Și unii și alții vrem să ne ducem mai de parte, cu mândrie, cu sobrietate, cu liniște și răspundere rosturile noastre naționale.

Ne vrem popoare stăpâne pe destinul nostru.

Vrem să cinstim altarele strămoșilor și să le lăsăm acelor care vin după noi, spălate cu credința sângelui nostru creștin.

Proprietatea, pentru care veac de veac au luptat înaintașii noștri, noi vrem s'o lăsăm tezaur de muncă pentru acei care vor să vină.

Unii în Nord și alți în Sud, vrem să apărăm instituțiile civilizației europene.

Disprețuim conformismul social, dar credem cu îndârjire în justiția și echilibrul claselor.

Avem conștiința că deși nu împlinim o misiune mondială, totuși, prin poziția de popoare de margine ale Europei, noi trebuie să primim în piept toate răspunderile, să luptăm pentru ele și să plătim greu aspru jertfa noastră.

Urâm deopotrivă anarhia socială și egalitatea în întuneric, ci nu în muncă și în lumină.

Și credem că dacă n'am face așa, am pier de însuși sensul existenței noastre.

De aceia când ne-am apărut pământul strămoșesc, biserica proprietatea familia și drepturile claselor noastre, noi n'am împlinit niciodată și nu împlinim nici azi o misiune egoistă națională, ci apărăm în același timp civilizația europeană.

Când la 22 Iunie 1941, armatele Marelui Reich German au pornit să înfrunte comunismul, în ceasul când el pregătea invazia Europei după ce trecuse pe trupul Finlandei și al nostru, poporul finlandez și poporul român s'au alăturat acestei lupte cu îndoitul scop de a-și recâștiga onoarea, pământurile pierdute nedrept și liniștea misiunii de mâine pentru care popoarele noastre trebuie să trăiască în interesul Europei însăși.

Carelia Finlandei, ca și Basarabia noastră nu sunt teritorii pe care voința meschină de luptă a unor popoare urmărește să le păstreze.

Carelia și Basarabia sunt temelii ale cetății Europei, ale farurilor de margine în lupta pe care bătrâna noastră civilizație trebuie s'o poarte împotriva cotropitorilor asiatici;

Carelia și Basarabia nu sunt pământuri în care numai frânturi de popoare care n'au răspunderea mondială vor să-și continue viața ci sunt ziduri nevăzute ale acestei cetăți spirituale de tradiții bătrâne, pe care le reprezintă Europa.

Și cine nu le respectă aceste rosturi sau cine le micșorează puterea și lovește teritoriul Finlandei sau al României, acela lovește însăși zidurile văzute și nevăzute ale Europei de azi și de mâine.

Dacă n'am fi făcut așa, dacă dealungul veacurilor poporul finlandez în Nord și poporul român în Sud n'ar fi stat creștet de voință națională și zid de răspundere al civilizației în fața cotropirii din Răsărit, pământul scandinav ar fi deschis demult porturile comunismului în Atlantic, iar în Sud, de multă vreme visul lui Petru cel Mare și-ar fi împlinit porunca prezenței lui pe țărmurile Bosforului peste mământul nostru latin.

Independența Finlandei este prin urmare nu numai o cinstire națională a unui popor față de propria lui istorie, față de propria lui viață, ci, azi, cinstirea Finlandei însemnează respectul rosturilor sale europene și misiunii sale de apărătoare a civilizației ca și, de simbol al acestei civilizații în Nordul Europei.

În această misiune a Finlandei noi Românii credem cu fermitate:

În independența Finlandei credem cum credem în noi înșine.

Trăiască Finlanda!

Aspecte culturale

În viața culturală există bunul obicei de a aniversa și de a comemora figurile mari, demne de a intra în Panteon. A comemora o personalitate trecută dincolo de granițele lumii noastre, sau a aniversa o valoare consacrată, înseamnă a cinsti după vrednicie o personalitate creatoare. După Goethe:

Spun popoare, sclavii, regii
Că din câte 'n lume avem,
Numai personalitatea
Este binele suprem.

(Trad. Eminescu).

Orașele mai mari și mai mici comemorează cu multă bucurie personalitățile cu cari au contribuit la patrimoniul cultural, căci este o mândrie legitimă aceea de a arăta că un oraș a contribuit cu ceva la patrimoniul cultural. În geografia oamenilor mari ai plaiurilor mioritice constatăm că fiecare provincie, fiecare ținut a dat figuri mari. „Mica Romă” dela unirea Țărnavelor a dat culturii românești multe figuri nemuritoare. Anul acesta a proslăvit memoria unui mare ctitor și a sărbătorit un distins prozator.

De cincizeci de ori pe ape line nufertii s'au stins cu anii de când în liniștea de mânăstire a vechiului palat vlădicesc din Blaj a trecut — acolo unde nu este durere nici scârbă, nici întristare ci viață fără de sfârșit — un bătrân cu cap de aur și cu plete de argint, o mare personalitate culturală și bisericască. Mitropolitul Ioan Vancea. E important de remarcat faptul că a participat la conciliul vatican din 1869-1870. A făcut câteva comunicări importante, pentru cari a fost felicitat de con-

ducerea conciliului. A avut și o discuție în contradictoriu cu Cardinalul Pitra. În fața episcopilor din toată lumea a oficiat la Băsiica San Pietro o Liturghie în

Limba vechilor Cazanii
Cari o plâng și care o cântă
Pela vatra lor țărâni.

Mitropolitul Vancea e ctitorul mai multor așezăminte școlare din Blaj și organizator bisericesc. A fost și un abil mânător al condeiului bisericesc. A publicat monografia Episcopului Vasile Erdeli dela Oradea. În anele literare Vlădica Erdeli e nemuritor prin faptul că a muncit cu tot elanul sufletului său pentru crearea catedrei de limba română la Liceul Catolic din Oradea și la Universitatea din Budapesta unde a fost profesor Alexandru Roman, fost membru al Academiei Române.

În 31 Iulie s'au împlinit 5 decenii dela moartea Mitropolitului Ioan. Serbarea comemorativă s'a desfășurat în 8 Noembrie. La catedrala Blajului (în care s'au întâmplat atâtea evenimente mari a fost Liturghie arhierască și s'a făcut parastas pentru odihna sufletului răposatului serv al lui Dumnezeu Mitropolitul Ioan. Serbarea comemorativă s'a ținut în sala mare a Palatului cultural. Conferința festivă a rostit-o d. Zenovie Păclișanu, cunoscutul istoric al Transilvaniei. A arătat rolul politic al Mitropolitului Vancea aducând o serie de contribuțiuni inedite, cari desigur vor vedea umina țipărului. Școalele Blajului au executat cu multă măiestrie un program artistic foarte bogat. A luat cuvântul și I. P. S. Sa Arhiepiscopul Dr. Valeriu Traian Frențiu, elogînd memo-

ria distinsului prelat. S'a făcut și procesiune la mormântul lui Vancea. Lângă Institutul Recunoștinței, palat somptuos edificat prin munificența Papei Pius XI este o biserică austeră. În subsolul ei își dorm somnul de veci arhieriei Blajului.

A doua sărbătorire a Blajului a fost de ordin literar. Blajul a cinstit după cuviință pe marele prozator ardelean Ioan Agârbiceanu. Bătrânul a fost elev al liceului Sfântul Vasile cel Mare din Blaj. A debutat la Blaj în 1900, pe când era elev în clasa opta. Primele articole le scrie în hebdomadul bisericesc — **Unirea** — din Blaj. A publicat și poezii dintre cari două (— 1) La bicentenarul Sfintei Uniri 2) Lăpușneanul) au fost recitate în cadrul programului artistic. D. Radu Brateș, autorul lucrării „Aspecte din viața Blajului” a evocat legăturile lui Ion Agârbiceanu cu Blajul, iar d. V. Stanciu a schițat în linii generale viața și opera Canoniceului Ioan Agârbiceanu. Sărbătorirea lui Ioan Agârbiceanu a fost o zi de mare bucurie. Coincidea cu congresul general al A. G. R. U.-ului (Asociația Generală a Românilor Uniri) și însemna cinstirea celui mai de seamă preot-literat de azi.

Tuturor le-a răspuns păr. Agârbiceanu. Mereu optimist, mereu activ, sexagenarul mânător al condeiului, profund impresionant a făcut câteva mărturisiri literare. Cunoaștem mărturisirile sale din prelegerea ținută la Institutul de Literatură de sub conducerea d-lui prof. D. Caracostea și publicată în Revista Fundațiilor Regale. La Blaj a insistat asupra metodelor sale cu figuri blăjene. Profesorul G. Precup din Blaj îl remarcă încă din cursul superior de liceu. Cele două sărbătoriri blăjene au fost momente culturale de mare importanță.

IOSIF E. NAGHIU

Tatăl

Claudiu Filippi, în biroul său, — lângă sala de clasă, își privește corespondența. Dă secretarei, care așteaptă în picioare, diverse scrisori cu indicații pentru răspuns — și ține deoparte câteva la care va răspunde personal.

După ce pleacă secretara, deschide Revista Internațională a spitalelor și o răsfoiește. „O importantă danie a unui italian pentru spitalul italian din Cairo. Inginerul Meravigli — mort subit în vila sa dela țară — a lăsat cinci milioane Consulatului Italian ca să le împartă fiilor azilului de lucrători italieni la Cairo și spitalului italian“.

„Consulatul... etc.

A murit Meravigli!

Și totuși nu se mai impresionează la numele omului care i-a fost pricina unor groaznice neazuri acum 25 ani!

Revede pe prietenul de atunci — prieten fidel al familiei—elegant—strălucit; își revede soția foarte tânără, vioaie, frumoasă; se revedea pe sine așa de deosebit, așa depărtat de ea, cu totul absorbit în studiile sale ce îi aduceau de pe atunci gloria, onoruri. Mai revede pe Meravigli în ziua plecării sale spre Cairo, plin de viață, de entuziasm, fericit de ocupația însemnată cu câștig remarcabil care trebuie să-i schimbe total viața... și își vede soția, după plecarea lui, devenind zi de zi tot mai palidă; îi revede privirea pierdută, disperată, starea de prostrație din care nu știe și nu vrea să se ridice. O vede înlăcrimată cu fața ascunsă în buclele copilului... Revede scrisoarea găsită din întâmplare între lucrurile nevestei sale, care a confirmat bănuelile lui despre iubirea celor doi — și i-a revelat paternitatea lui Renato al său.

Claudio Filippi trăește din nou acele clipe — acea noapte teribilă după ce a aflat, — impresiile acelei nopți lângă nevasta care doarme liniștită.

A pleca — a o părăsi — a lăsa copilul, străinul născut din întâmplare sub acoperișul său... a părăsi pe Renato... Apoi în dimineața următoare casa în freamăt. Crize de lacrimi, țipete, nevasta înspăimântată, copilul sufocat de crup și el, lângă pățuc respirând pentru cel mic, spre a-i impune să trăiască.

Dar copilul salvat e al său mai mult decât înainte — mai mult al lui decât al mamei — strâns lângă el, mereu lipsit de el, adorându-l pe „tatăl său“. O umbră tăcută, dureroasă, — suavă și tot aproape de ei — trăiește pentru ei.

Renato crește, are cinci ani; tatăl îl consideră prieten, copilul îl adoră.

Intr'o zi dă buzna în birou: „tată uită-te“, — ține în mână un aeroplan splendid... „E frumos, nu?“

„Da, e foarte frumos. Arată-mi-l. Ți l-a cumpărat mama?“

Copilul înghite în sec și-l privește.

„Nu... mama mi-a spus să-ți spun că mi l-a cumpărat ea... Dar mi l-a dat un domn care mă săruta de nu mă lăsa să răsuflex...“

Numai atunci Claudiu și-a pierdut stăpânirea de sine. Smulge copilului jucăria și se repede dincolo la nevastă: „Jucăria s'o duci la el, și rămâi cu el dacă poțtești, — eu îmi țin copilul“... Lacrimi și iar lacrimi, criză, dar soția a rămas și nici o vorbă n'a mai amintit între ei ceea ce se întâmplase.

Iar Renato creștea, se juca cu el, studia cu el. După ce se șterse de cinci ani umbra timidă tăcută a nevestei, legătura dintre cei doi se strânse și mai mult. Cu diplomă băiatul se pasiona pentru studiile

tatălui și lucrau împreună. O publicație științifică de mare importanță avea numele lui Claudiu și al lui Renato Filippi. Claudio Filippi zâmbește: ce înseamnă adevărata paternitate?

E egalitatea sângelui — identică grupare de globule și însuflețire de desăvârșită cordialitate, a intelectului, egalitatea de gusturi, asemănarea în obiceiuri și în afecțiune? Renato e fiul său, are caracterul său, aceeași prezență de spirit, aceeași pasiune pentru carte și tenace perseverență la lucru. Renato, deși nu-i seamănă la fizic, are privirea lui, acelaș fel de a zâmbi, aceleași gesturi.

Renato intră în sufragerie unde-l aștepta tatăl spre a mânca împreună.

„Salve tată“.

„Bună să-ți fie inima, Renato. Ai văzut articolul lui Bucchi? Deosebit de interesant; trebuie să-i scriu, căci vreau să-i mai cer lămuriri noi... Nimic nou? Te-ai uitat la poștă?“

Intrebarea pusă așa simplu, are mare însemnătate...

„Da“.

Renato a văzut și râde: „Ai văzut, tată, fără îndoială mă așteaptă o moștenire. Vreun unchiu din America. Dar ai văzut adresa plicului dela Candiani? Dr. Renato Filippi... strada, etc. Candiani mă roagă să trec azi pe la el. Trebuie să fie pentru Alberto care se prezintă la libera docență. Va avea nevoie de tine care ești în comisie“...

Dar notarul Candiani îi dă într'adevăr știrea unei moșteniri... Jumătate de milion i-a lăsat un oarecare inginer Meravigli mort în Egipt.

Intre altele lăstate Spitalelor, Azilelor... și prietenilor... e aceasta pentru el, Renato.

Notarul Candiani știe vorbi, și e vechiu prieten al lui Claudio Filippi...

Nu știe nimic pozitiv cu privire la ce s'a întâmplat acum 25 ani. Inșă acum scrutează trecutul și răscolește amintiri. Iată detalii aproape pierdute în memorie, — crede că a înțeles...

Renato tace. N'a auzit niciodată în casa lui de ing. Meravigli... Dar o amintire îndepărtată îi trece prin minte... Revede pe domnul cu aeroplanul-jucărie, se gândește la strângerea atât de supărătoare a brațelor sale, la minciuna impusă de mama lui și în urmă mânia violentă a tatălui, — lacrimile. Se sfguduie.

„Se poate, nu-i așa, d-le Candiani, să refuz moștenirea în favoarea unuia din Institutele din Cairo? Tatăl meu și cu mine, fără să fim milionari, putem trăi bine de tot fără o jumătate de milion-al acelu domn Meravigli pe care nu l-am cunoscut deloc“...

„Desigur, dar ar fi bine, Renato, să te mai gândești nițel. Nu e voie să fii impulsiv judecând acest lucru, dragă băiete...“

„N'am nicio intenție să mă răsgândesc, d-le notar; ce trebuie să fac spre a refuza? Să formulez imediat o declarație?“

Claudio Filippi, foarte turburat, își așteaptă fiul în birou. „Ei bine, Renato?“

Tânărul se apropie de el, îi surâde cu imensă afecțiune. „Știi, tată... Era tocmai ce credeam: o încercare de corupție a Comisiei de Liberă Docență a lui Alberto, o tată incoruptibil... dar dacă te-ai lăsa corupt de data asta? E valoros băiat, știi, Alberto Candiani!“

Claudio Filippi a înțeles că Renato știe — totuși se simte reînăscut.

ROSANNA FAMBRI

(trad. Rodica Clopoșel).

Amurg

Amurgul pare-o rană sfâșiată
Din care isvorăște-un glod de sânge
Și peste muchi de veșnicii înalte
Un ultim zâmbet de garoafă se răsfrânge...

În vale, o fântână zace tristă
Și pare-o cumpănă-a dreptății'n veșnicie,
La care nimenea nu vine să se-adape
Căci și-a pierdut cărarea... nimeni n'o mai știe...

În foșnetul lin se mai frământă codrul,
Iar prin prelungi cărări de taină curg:
Pe câmp o fată cu năframă'n pumn
Destramă gânduri pe umăr de amurg...

O cruce sus pe culme-a ncremenit
Și sihăstria zărilor se nchină larg;
Iar soarele, căzând sub patrafir de sară,
Se pierde că pe mare-o topire de catarg...

Dumitru Savu

Cronică dramatică

Printre purtătorii de ghiozdane din Oradea anului 1940 era și un octavan dedicat templului Melpomenei. A scris o piesă cu subiect școlar — *Delta inspiratilor* — Vorbim despre tânărul autor dramatic d. Eugen Groza a cărui piesă — *Delta inspiratilor* — s'a reprezentat în primăvara anului 1940 la Oradea și la Beiuș, iar în anul 1941 la Timișoara. Comedia școlară în trei acte ne prezintă aspecte interesante din viața elevilor dela Oradea și Târnăveni, activitate pentru publicarea unei reviste. Sub conducerea d-lui Augustin Cosma apărea la Oradea o revistă școlară cu titlul romantic — „*Tara Visurilor Noastre*” — În această revistă s'a tipărit și — *Delta inspiratilor* — Personajele sunt colaboratorii acestei reviste, elevii din ultimele clase ale liceului Emanoil Gojdu.

D. Eugen Groza a mai scris la Oradea o scenetă în care evoca pe mecenatul Emanoil Gojdu și alte lucruri dramatice minore. Adolescenții cu ochii albaștri și cu priviri romantice pregăta o dramă istorică. Încă pe când ne plimbam pe sub castanii înfloriți ai Oradei îmi spunea că lucrează la o dramă din viața Ardealului. A scris-o și a rupt-o și a repetat adesea aceste două activități.

În 1940 d. A. Cosma (profesor) a voit să întemeieze la Oradea o editură școlară, ce urma să se inaugureze cu piesa istorică — *Jertfa Intunerului* — de d. Eugen Groza. Nu s'a putut tipări din cauze independente de conducerea revistei — *Tara Visurilor Noastre* — Autorul a mai modificat piesa, iar în 1941 s'a reprezentat cu mult succes de studenții bihoveni la Beiuș și la Târnăveni. Acțiunea este o frescă din viața sbuciumată a Ardealului de Nord. Un

morar cinstit are o fetiță — Maria.
Trec anii în goană
Și se duc ca ciupele
Scuturând arpile.
Maria lui Costin Moravu ajunge la vârsta la care exclamă cu Coșbuc:
Nu voi fi cu tot fată,
Voiu fi și nevastă odată.
Este o făptură aleasă și a mâinilor lui Dumnezeu.

Obrăjorul ei
Raza soarelui,
Sprâncenele ei
Viorele adevărate
Ce cresc la pământ,
Neatinse de vânt
Ce cresc la răcoare
Neatinse de boare,
Pe la omgătoare
Luna apare floare,
În coșta ei
Dalbi luceferi.

Tocmai în această epocă vine în satul liniștit din codrii Bihorului, tocmai la Costin un ofițer strein. Cupidon, ambasadorul obraznic al Afroditei, rănește grav pe ambii. Maria nu vrea totuși să se căsătorească cu un ofițer strein.

De jală povestesc
A codrilor desșuri,
Și jală duce Mureșul
Și duc tustrele Crișuri
(Goga).

Ofițerul strein e conte și poate face rău lui Costin. Îl arestează, dar nici prin forță nu poate face pe Maria să se căsătorească cu el. Îl arestează și soțul — între timp Maria se căsătorește cu un făcău din sat — dar Maria nici acum nu cedează. În situația dramatică înnebunește. Tocmai atunci răsună un foșnet de frunze și'n vuet de ape, glasul în-

vierei — Costin e el berat din închisoare și cu brațele sale ucide contele, ofițerul care a voit să seducă pe Maria, unica-i fiică, ajunsă acum în vârstă nebună. Tocmai atunci se sfârșește firul zilelor Părintelui Nicolae, vestitorul unei vremi ce o să vie. Toți ingenuchează și invoacă Divinitatea să primească — *Jertfa Intunerului*.

În 1942 studenții din București au reprezentat o comedie a d-lui Eugen Groza — *Republica Sobolilor*.

Dacă în cele trecute vremi s'a scris — *Haidebergul de altădată* — cu viața studentească atât de romantică, azi s'a scris o piesă ce cuprinde o problemă mereu actuală. Suntem la începutul oricărui an universitar. Într'un cartier periferic al Capitalei mai mulți studenți închidăză o cameră. Într'o noapte jertfesc lui Bachus și se întorc foarte târziu, în zorii zilei făcând gălăgie. Proprietăreasa le abține, dar promisiunea solemnă de îndreptare o face să-i mai lase. Tinerii noștri fac o societate. Promit solemn că vor exclude din viața lor pe Venus și pe Bachus, nu vor fuma cu un cuvânt vor trăi aproape după pravila ascetică. Președintele acestei — republici a sobolilor — e Spiridon Scriptură, student în teologie. Nu tot cel ce semnează o formulă ascetică devine ascet. Tinerii noștri sunt ispitiți de lucrurile trecătoare ale acestei lumi și cad mereu. Membrii republicii sobolilor se imputinează mereu, până când în țebe din urmă rămâne numai Spiridon Scriptură, studentul în teologie. Felul în care cad și modul în care sunt descoperiți de ceilalți, sunt elementele comice ale piesei. Vorbind în termenii lui Mihail Dragomirescu putem afirma că este un comic integral (rezultând și din situație și din fapte și din cuvinte și din gesturi).

IOSIF E. NAGHIU

Blaj, Biblioteca Centrală

I n c r e d e r e

Nenorocirea e bună la ceva — spune un dicton francez. Așa este și cu nenorocirea războiului acestuia de proporții cu mult mai întinse decât cel din 1914: ne-a făcut să ne preocupăm ca niciodată problema totalității românismului atât ca spațiu vital ancestral, cât și ca inventariere actuală a sufletelor în orice loc s'ar fi așezat, din Pindul balcanic până în crestele Caucazului.

Răscolirile trecutului, statisticele așezărilor în corpul statelor străine, înfățișările calităților cari au încheșat unitatea spirituală, migrațiunile și continuitățile tenace dealungul veacurilor au fost și sunt în curs de studiere cu o amplitudine și cu o grijă cari vor transmite generațiilor viitoare o conștiință a expansiunii și puterii noastre de rezistență în graniți etnice foarte vaste.

Un dr. Lupu și un Liviu Jurchescu vor desgrota civilizațiunile daco-traco-scitice cari se definesc prin monoteism și spiritualitate dezvoltată.

Capacitatea de asimilare a strămoșilor din Maramurăș până în Moesia inferioară în veacurile III—V, absorbind ramurile germane ale celților și goților, iar în secolele VII—XI masele mari, ale slavilor, a trecut examene grele dar hotărâtoare, dându-și o individualitate etnică tot mai distinctă și mai viguroasă.

Neamul românesc este adânc ancorat în platourile și de jur împrejurul Carpaților până la atingerile cu mările Adriatică și Neagră.

Dacă dealungul secolelor cristalizarea ființei separate a poporului român a fost rodul unor procese vitale latente, dela o vreme acest patrimoniu a ieșit din sfera întâmplărilor oarbe și a fost prezidat de o conștiință tot mai vie a coeziunii naționale. Această conștiință este pe drumul cel bun al deplinătății ei, activând toate forțele poporului în direcțiuni cari să nu mai facă posibile defectiuni, înstrăinări și fatalități.

La ceva servește învățătura dură a cumplitului războiu. Plătim scump acest plus de cunoștință a rosturilor noastre, dar suntem compensați de alte orizonturi și posibilități de dezvoltare și avem certitudinea, că ne vom smulge respectul din afară la care avem dreptul.

Când valurile se vor limpezi, iar încadrarea într'o unitate politică mai desăvârșită, mai conformă etnicității noastre va deveni fapt împlinit, printr'o organizație socială internă mai avansată se vor da tuturor membrilor societății satisfacțiuni prin suprimarea privilegiilor unor categorii sociale ce nu împlinesc funcțiunile culturale așteptate. Intervenționismul de stat este perfect legitim, când este vorba de stabilirea adevăratelor funcțiuni sociale și spirituale ale cetățenilor. Scopul unei activități va fi soldat exclusiv beneficiului obștesc, înfrângându-se egoismele particulare.

Trecem prin această fază de tranziție și îndurăm eroic încercările, stăpâniți de încredere în viitor.

În fenomenele sociale există o perfectă continuitate. Totul se explică logic. Cauzele se înlănțuiesc organic. Nimic nu se ivește ca un „deus ex machina”, ci derivă din antecedente. Trecutul odată cunoscut, deținem o seamă de elemente cari ne ajută să întrezărim viitorul.

Preferăm calea obiectivității reci atât generalităților pripite cât și pierderilor în stuful faptelor mărunte.

Un defect al vieții noastre publice este graba în afirmațiuni sentențioase și romantice, cari se alternează cu adâncile coborișuri ale îndoielii și pesimismului.

Nici euforie, dar nici depresiune morală.

La un popor de temperament iute și de climat sudic abundă generalizările ușoare pe bază de mărunțișuri și mici întâmplări.

Punctele de sprijin ale unei orientări trebuiesc căutate în situațiuni controlate, în stări ce încorporează medii, exact ca în matematici ori în știința statistică. Contează permanențele, constantele, invariabilele.

Suntem prea adânc înfiți cu rădăcinile întregii noastre ființi în solul strămoșesc biminar, decât ca să mai putem fi sguduiți de noi surprinderi.

Odată dacii zdrobiți — s'au deschis porțile tuturor invaziilor, apetiturilor, ruinilor.

Dar un mare stat românesc reconstituit la Dunăre și Carpați, va fi un dig împotriva expansiunilor imperialiste, ce vor să repete circuitul istoric.

Incredere !

Ion Clopoșel

Fapte, idei, observații

Ilustrazione Italiano

din 20 Sept. 1942 dedicată României, prezintă aspecte ale țării în război cu Rusia. Elogiul adus armelor române ne surprinde plăcut. Sunt trei articole iscălite de Mihai Antonescu („Luptăm pentru că avem conștiință eu opeană, luptăm pentru misiunea noastră de mâine”), de Al. Marcu (articol de preamărire a Italiei intitulat „Spiritalitatea italiană și România”) și de Ion Vintilă (cu date statistice ale României în război). Urmează 10 pagini complete cu războiul românesc. Amănunțit ni se lămuresc meritele: asediul Sebastopolului descris și ilustrat cu episoade de „cruciată modernă”; nume de atâția eroi români. Fapte vitejești ale infanteriei române; artileria apoi cavaleria română îndreptățesc faima lor în presa mondială prin imensa contribuție oferită în luptele cu rușii zi de zi, aviația română în acest război anticomunist dă la iveală, prin fapte documentate, seninătatea și bunul umor al pilotului domân. Mai avem două pagini: România, pământ turistic, care atrage pe străini. În urmă, o cronică a expoziției cinematografice (filmul italian) a Veneției și ceva de E. Dușa. Oricum, suntem pe deplin satisfăcuți de gestul frumoasei reviste „Ilustrazione italiana”, față de noi.

HORIA TRANDAFIR

REDAȚIONALE. — De sărbătorile Nașterii și Anului Nou 1943 trimitem bunilor noștri sprijinitori și a-bonați credincioși, cele mai bune urări de sănătate și fericire pentru ei și patria noastră scumpă.

SINDICATUL PRESEI ROMÂNE

din Ardeal și Banat care și-a stabilit sediul în București după refugiu de la Cluj a ales în recenta adunare generală, printre membrii săi profesioniști pe d-șoara Rodica C. Popoșel, secretara de redacție a revistei noastre „Societatea de mâine”.

De ani de zile d-șoara Rodica C. Popoșel dezvoltă o activitate ziaristică intensă. Chiar și din străinătate, unde se găsește la studii universitare (licențiată a facultății de arhitectură dela universitatea din Franța) trimite regulat plicurile cu materie. Pe lângă articolele și cronicile din revista noastră și din ziarul „Dacia” dela Timișoara, d-na Rodica C. Popoșel este printre puținii gazetari români cari și-au creat legături cu presa străină, având acces la diferite reviste și ziare din Italia, de pildă la „Il Bangello” din Florența, „Il Bo” din Padua, „Libro e Moschetto” din Miano, la cotidienele „Nazione” (Florența) și „Telegrafo” (Livorno), apoi roștind conferințe publice în Roma și Florența asupra comorilor artistice ale poporului român în Transilvania. Fără nici o calitate oficială ci numai din vrednicie proprie a pătruns în publicistica italiană, făcând bune servicii Româ-

niei. Prin alegerea ca membră a vechiului sindicat gazetăresc transilvan, și se recunoaște a doua carieră pe lângă cea de arhitectă.

Cât timp pierde omul

Cu somnul, distracțiile, mâncarea, curățenia etc., este greu de știut. Totuș, calculele statistice acordă și acestor aspecte o atenție din ce în ce mai concentrată. Dacă longevitatea este socotită în medie la 70 ani, s'a ajuns la concluzia, că o treime din vreme omul o pierde dormind (adică 24 ani, mai precis). Timpul petrecut la lucru, în serviciu, la câmp, deci în activitate proprie zisă, este de abia 11 ani. Pentru distracții și alte plăceri recreative omul destinează cam opt ani. În total consacră 7 ani hranei. O parte din vreme are ca scop curățenia (baia, rasul), care reclamă alți doi ani. Întreținerile în societate cu prietenii angajează alți trei ani. Plimbările consumă și ele 5 ani. Pentru lecturi sunt necesari alți 6 ani. Educația cere și ea trei ani. Nu mai rămâne decât un an pentru neprevăzute... Astfel de calcule sunt menite să deschidă ochii și să îndemne la alt „debit” al vieții culturale și științifice, mai intens și profitabil pentru om și cultura umană.

† Valentin Poruțiu

Printre refugiații Ardealului de Nord, căzuți recent la posturile de comandă economică, transferate dincoace, numele lui Valentin Poruțiu ocupa un loc de frunte. Moartea sa a stârnit o mare emoție. A venit pe neașteptate. Era un bărbat în deplinătatea puterilor fizice și spirituale, om de cumpăt și moderație, de un caracter armonios și de o bunătate inedită cunoscută. Nimeni nu se aștepta ca o astfel de figură să ne părăsească atât de repede. Valentin Poruțiu este dintr-o mare familie românească din Transilvania nordică. Indată după un timp s'a încredințat demnitățile de prefect al Clujului. A fost parlamentar în mai multe rânduri. Dar numele său este legat inedit de activitatea desfășurată în legătură cu infilțarea și consolidarea unor puternice întreprinderi financiare și industriale românești: Banca Centrală pentru Industrie și Comerț, și Industria Sârmei. Toată vremea și-a consacrat-o prosperării acestor cetățui ale economiei românești. Ambele instituțiuni au ajuns la o splendidă afirmare, constituind o dovadă despre capacitatea românească de a crea firme atât de solide și de desvoltate. Valentin Poruțiu are meritele sale reale în progresele realizate de cele două întreprinderi. Pe deasupra el a fost toată viața un om de omenie: un om de cuvânt.

Moartea sa a lăsat regrete urme.

† Dr. Nicolae Căpețianu

Numerai în vârstă de 52 ani moare o figură extrem de simpatică a Banatului: dr. Nicolae Căpețianu, avocat și vicepreședintele Asociației foștilor voluntari ardeleni și bănățeni din Timișoara. Născut în Sârbova Timișului, a avut parte de campanii în două războaie. În 1917 era în captivitate rusească și a contribuit la organizarea corpului voluntarilor; cu primul batalion a plecat la Iași, a depus jurământul și s'a întors în Rusia ca să viziteze toate lagărele de ardeleni și bănățeni îndemnând la înrolarea ca voluntari în lupta pentru înființarea României Mari. Nicolae Căpețianu era un luptător integru, un român inimos, un suflet cald și desinteresat, o fire deschisă și echilibrată, fiind prezent la toate acțiunile publice. Pentru meritele sale în crearea unității naționale din 1918 a fost distins cu „Ordinul Ferdinand”. A fost primul secretar al prefecturii Timiș la preluarea imperiului. Cu toate că îi surădea o ascensiune politică, totuș din exces de modestie nu s'a îmbuzat, ci a cedat locul atâtoră dornici de a parveni. L-am văzut adesea îmbrăcat în uniformă de locotent și căpitan la datorie: totdeauna de un umor întreg și de o sănătate morală și fizică perfectă. De aceea suntem surprinși de neașteptata sa dispariție. Moare un om de caracter. Pierdem un suflet bun. Ne despărțim greu de o prieten de cea mai aleasă formațiune spirituală.

Un aliment substanțial

este mierea. Din vremi imemorabile i s'au recunoscut calitățile. Retorul grec Diafane din Mitilee era un mare amator al consumării de miere și obișnuia să spună: „mierea nu numai, că e delicioasă, ci te ajută să trăiești mult; aceia care la o vârstă înaintată nu se hrănesc decât cu miere și pâine, trăesc bătrânețe adânci. Pitagora și discipolii să au introdus mierea în regimul lor alimentar regulat. Insuși Mahomed spunea: „miera este un remediu împotriva tuturor bolilor”. Romelius întrebat de Iuliu Cezar asupra mijloacelor întrebunțate de el pentru a-și păstra vigoarea la o vârstă înaintată” oare nu i-a răspuns astfel: „miera în interior și undelelemn în exterior”? Acesta era într'adevăr regimul gladiatorilor care înfruntau arena. În mod permanent discipolii lui Esculap au recomandat consumarea mierii pe care au calificat-o drept „brevetul vieții lungi”. Nici unde, într'adevăr, nu întâlnești atâți bătrâni venerabili, ca în societățile apicultorilor. — Mierea ascunde în ea o seamă de însușiri prețioase. Blămurile unor animale care se nutresc cu miere, sunt de calitate superoară. Forța urului se explică prin gustul pentru miere, netemându-se de albine.

Satele părăsite

Problema depășește dimensiunile unui articol de ziar. Noi o încreionăm cu un singur gând: acela de a ne înprospăta în minte o realitate, care, vai, „nu poate suferi nici-o întârziere“ de... câțiva zeci de ani. E vorba despre satele create în zona de interese ale U.D.R.-ului și care au rămas în grija bunului Dumnezeu după ce regiunea nu mai prezenta nici-o valoare economică pentru exploatarea industrială. Aceste sate sunt moștenite de la vechiul „Steg“ austriac, așa că de soarta lor mizerabilă nu poate fi învinovățit, astăzi nimeni.

Într-o categorie asemănătoare se găsesc satele afectate intereselor economice ale Comunității de avere din Caransebeș, în deosebi cele din regiunea de munte a județelor Severin și Caraș, care stau strânse într'un hotar îngust împrejmuit de proprietatea acestei comunități.

Nu pot răsufli economic și sunt de o sărăcie mare.

Ca mijloace de remediere cunoșc intențiile U. D. R.-ului de a crea noi stabilimente industriale chiar în satele părăsite. Dar, intențiile rămân un vis frumos.

Practic, până acum, nu s'a făcut nimic.

Nici Comunitatea de avere nu a găsit un mijloc pentru îmbunătățirea soartei satelor încrestate în hotarele sale.

Presupunem că rațiunea economică a acestor vaste averi, U. D. R. și Comunitatea de la Caransebeș, se adresează mai întâi regiunii ca întregime biologică, pentru ca în forma aceasta să se justifice rostul lor și în imediata apropiere a locu-

lui unde trăiesc, nu numai în largă idee de avere națională. Imi pare nepotrivit ca lângă un belșug, în accepția sănătoasă a cuvântului, să se afle cea mai crâncenă sărăcie.

Aici nu e vorba de un sat, două; de un număr restrâns de inși; de o categorie socială; e vorba de o regiune întreagă și de întregul său complex de viață.

Trăgănarea rezolvării acestei probleme adâncește nemulțumiri de o gravitate mult mai mare de cât ni s'ar părea privind lucrurile superficiale.

Acolo sunt oameni care de zeci de ani suferă de foame, ocoliți de bogății cari iau drumul altor destinații. Ei sunt o realitate care ne obligă la toată luarea aminte:

(„Dacia“).

GRIGORE BUGARIN

Perspective culturale

Toți cercetătorii sunt de acord asupra faptului că trăim vremuri de adânci prefaceri spirituale. Goethe povestește că în timpul campaniilor napoleoniene toți simțeau că se va naște o lume nouă. Aceași ce stăpânește și acum. De ani îndelungați filosofi culturii prezic cu glasuri profetice o prefacere spirituală. Spengler prezice moartea culturii sub presiunea mereu crescândă a civilizației. După Spengler acolo unde pătrunde civilizația, cultura e predestinată dispariției. Neotomistul Henry Massis, încrezător în forțele de nelimitat ale spiritului, combate pe Spengler și crede puternic într-o revenire la forțele adânci ale spiritului. Berdiaeff prezice un nou ev mediu din omenirea ostenită

pe drumul faustian, își va găsi mângâierea în spiritul de viață dătător al surselor spirituale pe cari le oferă creștinismul. Cuvântarea program a Sfântului Părinte Papa Pius XII se vorbește de o renaștere religioasă. Omul modern încleștat în marea luptă pentru cucerirea materială și spirituală a universului va găsi în microcosm și în macroscom urmele mâinilor Creatorului și se va întoarce la izvorul dătător de viață al Creatorului. Filosofia dialectică germană de azi merge și mai departe. După Gogarten trăim vremuri de adânci prefaceri spirituale în care se discută bazele însăși ale științei. Unii compară epoca noastră cu epoca Renașterii, cu începuturile evului mediu și cu epoca revoluției franceze. Toți teoreticienii culturii visează o lume nouă. Lumea cea nouă s'a elaborat în diverse chipuri în tomuri mari și grase de înțelepciune și de perspective. Între diverșii teoreticieni a fost și este deosebire extrem de mare. Vedem lumea cu ochii cu cari o privim. Lumea e complexă și noi toți o privim printr'o anumită perspectivă, la ființe imperfecte, nu putem avea inițiativă precisă a întregului complex. Privind lumea din puncte de vedere deosebite și pe planuri deosebite s'a ajuns la concluzii diferite. Pe plan pur dialectic niciodată nu se ajungea la o soluție universală a prefacerilor. De la faza discuțiilor savante, s'a trecut la altă faza a creerii lumii celei noi pe care o visăm.

Prin spirit și pentru spirit se va elabora și lumea cea nouă de mâine, care va trebui să însemne și un pas mai departe spre realizarea spiritului, spre spiritualizarea omului.

FAR DE LUMINĂ

În clipa când ne pregătim să pășim într'al 20-lea an de aparițiune, re-memorăm aceste câteva rânduri inspirate ale marelui Vasile Goldiș, cu prilejul împlinirii primilor zece ani de apariție:

„Personal mă simt în dreptul meu de a mă bucura de ziua aceasta, fiind între cei dintâi cari acum zece ani am stat alături de D-ta la zămislirea „Societății de mâine“ având toată încrederea că munca D-tale va face din această revistă ceea ce ea este astăzi: adevărat far de lumină pentru intelectualitatea românească“.

Arad, 7 Ian. 1934.

VASILE GOLDIȘ